Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ШОАТТА, 14 СЕНТЯБРЬ, 1985 ШУ. ● № 111 (7146). ● Мах 3 кап.

КПСС XXVII СЪЕЗДА—ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ!

Укх шера шоаш хьалхеча 150 гектарех хIаране тIара 100 центнер фуалъяьла кьажкIаш яха дехкар тIайийнад Урус-Мартановски района «Гойтийский» совхоза Кагерманов IайсаС кулгалдеча бригадо.

Из толаме кхоачашдара агротехнически бокъонаш дIа ма деххара цIенкашта къахьийтад механизатораша. Хьажкlаш дика хьийкьий. Укх деношка уж чузца йолаергья цар.

Дикача къахьетама совгIата ца канхьаболх КПСС XXVII съезда Кагерманова бригадера болхлой.

СУРТА ТIА: бригадо хьалхехьча хьажкIашка хьожаш ба Кагерманов Iайса цу совхоза вокхаIIоаIа экономист волаш болх беш вола кув воаш Хашапаев.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

КПСС обкома пресс-центро хоам бу

ТЕЛЕФОН 2-66-72

Девгара дейга шерлуш латт алат дIадера балхий фронт. 12 сентябрерча оперативни даннеех 18,1 эзар гектара тIа дIайийнай республике гурахьа юв культураш — плана тIа белгалъяьча майдах 10 процент. Дахача шера из ди хьатIакхоачаш йийна хинначул 4700 гектар дукхагIа я из.

Гурахьа ялаташ дув майда этара йоккхагIа я Грозненски районе. Укхаза фу лаьттах дахийтад хIанзале 6800 гектара тIа, цох хул планах 16 процент. Гурахьа юв культураш дIаера план 13 процент кхоачашъяьй Наурскин Надтеречних районий механизатораша.

ХIанз а лерттIа дIадоладьдац ялат дIадера балхаш Ачхой-Мартанен Ньасаренн районий боахамашна.

Темпаш лакхлуш латт шоллагIча тIа-марса. Ялата лаьрхIа йийна хьажкIаш чуйицай республике 5047 гектара тIара. ДIадахача шера из ха хьатIакхоачаш чуйинар 2146 гектара тIара хьажкIаш.

ХIанз чIоагIа болх беш я хьажкIаш чуэцаш йола техника Урус - Мартана района кхашка — хIанзале чуйицай районе 1357 гектара тIара ялата лаьрхIа йийна хьажкIаш. Пачхьалкхенна дIаеннай 1620 тонн фуалъяьла хьажкIаш, дукхагIъараш сортоен а йолаш. Хоуш тIехьабнеаб лоалахой, урусмартанхоша яхь лелаю ачхой - мартанхошца. Ерригa 50 гектара тIа хинна хьажкIаш мара чуйицац Ачхой-Мартановски районе.

Хьекта а аьрда а лаьппай республике 2155 гектара тIа хинна гидуаргаш. Уж дIадахача шере укх хана чуйица хинначул 500 гектар дукхагIа я.

Къаьстта белгалбаьннаб Шелъа района механизатораш: цар чуйицай 535 гектара тIа хинна гидуаргаш, юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара даьннад 17,7 центнер даьтта доаккхаш дола генараш. ХIанале пачхьалкхенна дIаеннай шаьлахопа 742 тонн гидуаргаш.

Коартол чуйийцай республике 1049 гектара тIара — майда 68 процент.

Яхе хьалха латт Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача колхоза коартолаш лелаераш. План 470 гектар йолча цар хьаьхай коартолаш 405 гектара тIара. Шоай беррига низ тIабаьйтаб коартолаш лелаериша уж чуэпара балхаш сиха тIа чакхдахара.

11-гIа декада

Шу чакхдала гарга ме гIорт шоай дерригa низаш фарцагIдаьха къахьег тIеххьарча хана «Чечингпромстройматериалы» объединенена чуйоагIача номер 2 йолча тIишлоиъяра материалий комбината коллективо.

Цо хаьал хьалха кхоачашъяьй август бетта задании. Планал совгIа махкала аьккхай 20 эзар сома маьха товарни продукци. Нормативно - цIена продукция арахецинта 100 процент кхоачашдаьд. Цу юкъа къахьегамо оьсаре лакхъенвай планах йоагIачуа 1,2 процент. Продукцега дIадоадар доходарах предприятена дукхьал дIабахача бетта хинна пайда 83 эзар сом да.

КПСС XXVII съезда сийна комбинате лаьрхача яхье хьалхалатташ хьайоагIа О. Шалимова, керте латтача батуяни каьхат арахецача цеха коллектив. Цул дукха тIехьа ца юсаш къахьег кирпиш хьаеча Баталов Лаьчас кулгалдеча кхоалагIча цехерча болхлоша.

Цхьан дешаца аьча цхьайтталагIча пятилетка тIеххьарча шера декхар халал хьалха кхоачашдара чурча таронех баьла пайда эца гIерташ къахьег ерригача комбината коллективо.

У. АЗАМАТОВ.

• • •

Цеха дикагIа бола нах хьоахабеш хилча эггара хьалхарчарца цIи йоакха И. Абиин, Е. Эльдерханова керте латтача сменай.

Шоай таронашкеи кхоачамашкеи хьожа а хьежа цеха технологаша лаьрхIад коммунистий форум хьаелдача ханага планал совгIа 8 эзар тонн этилен дакха.

З. АЮБОВ.

• • •

Баьцадаараш сома кхебелга нертера доатам болаш я Грознера «Родина» яха совхоз. ЦIенхашта йоакхо ю цига хьийбаб продукцаш яхара я. Беттал 100 етт ба.

Царна доал деш ба КПСС члена Хасиев Султана кулгалдеча бригадера коллективни подрядагIа къахьегаш бола болхлой. 14 июль хьатIотташ кхоачашъяьй цар пачхьалкхенга шурен дукхи дохкара цхьайтталагIча пятилетка планаш.

— КПСС XXVII съезда динача совгIаташца вакхабахара цхьа шера планал совгIа 160 тонн шурен 50 тонн дукхи пачхьалкхеша дIадала декхар тIайийцад тха хьайбош лелаераша. Из толаме кхоачашдара хьинар ца кходеш къахьегаш ба, — йоах совхоза директора Советски Союза Турпала Крутов Пето Максимовича.

Укх шера бархI бетта хIара кхоабача Iэттагара 2377 килограмме шура яьккхай ферме. Из дика хьоккхам ба. Бригадо лерхI карарх шу чакхдоалаш хIара Iэттагара яьккхар 3500 килограммага дIакхоачае.

Барги цхьоагIон йолаш къахьег ферма болхлоша. ХIаьта царна юкъе къаьстта белгалбаьннаб доярхаш Оздиева Зинъи Темиева Хадиж, скотник Муртазов Бахо, доакъар хьатIакхухьаш вола шофер Яскиев Руслан.

С. СУРХОЕВ.

• • •

КПСС XXVII съезда йолча къахьетама вахте тIехдина хьокхамаш долаш чакхъяьккхар дIаяха иттлагIа декада СССР 50 шу дизара цIерагIча химически завода № 1-401 йолча цеха технологашна. Укх бетта итт дийнахьа баьча балхах цар планал совгIа даьккхар 100 тонн лакха дикал йола этилен.

Из гIулакх карагIдаьккхад технологически режим кхесса лелаярахь, бийнал, материалаш кхоч беш дIааххийтаракх. Укхаза кIезига лоархIам болаш дац цIенкхаь балха моттиге къахьега йиш йолаш технологий смешаш говзалаш хилар а.

КПСС ЦК Политбюро

АргIанарча заседане КПСС ЦК Политбюрос бийцар Тюменски областе вахарах, цига яьча партийно - боахама актива совещанех, къахьегамхоща хиначa вIашагIкхетарехи беседехи новкъоста М. С. Горбачева баьь хоам.

Заседане белгалдьхачох, укх мероприятеш бокхача лоархIаме я парте экономически политика, КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленумо решенеш чакхъяхара, Малхбузен - СибарегIен мехидьттагазовн комплекс — мехка кертера доагора-энергетически база дIахо дегIайоалаелга Iалашдара. Белгалдьа региона производительни низаш дIахо дегIакхувлара, мехидьттан газовни промыслашкара гIулакхаш тоадара, Iилман-техни ческий прогресс сихъяра, капитальни гIирсаш хьаделга эрсадьккха тоадара, буруш деттачеи кхычеи оборудоване технически боарам, дикал, чIоагIал тоаяре дакъера министерствай ведомствай, моттигерча партийни, советски боахами, общественни организацей декхараш. Къаьстта уйла тIаяхийтай къахьегамхошта хилаза даргдоаца социально - бытовой хьалаш вIаштIехьдахара, чуIа цIеноаш, культурно-бытовой гIулакхашта лаьрхIа объекташ хьалъяра декхараш тешшаме кхоачашдара, торговлеи гIулакхаш ду сферен тоаяра.

Политбюро хьежай СССР Кхачан программа кхоачашъяра юрта боахамеи агропромышленни комплекса кхыча доакъошкеи Iилман-технически прогресс сихъяра дешашта г. Целинограде КПСС ЦК-ас яьча совещане итогашка. ТIайишача соцам тIа белгалдоаккх, совещане оттадаь декхараш толаме кхоачашдар аграрни политика практически чакхъяккхара, бIарчача мехка социально - экономически декхараш толамегIа кхоачашдара бокхача лоархIаме хилар. Белгалдаькхал, аграрни секторе хьаьчча производственно - экономически потенциало боахам лелабара интенсивни методаш шерра юкъеккхаьрга, цу ларда тIа бахача нaхa продовольствени промышленноста бийдали дукхагIа юлийтара темпаш сихъярга довла йиш хулийташ хилар. Массе а боареча партийни, советски, боахама органий гIулакхашка, мехкарча къахьегама коллективай, агропромышленни комплексерча миллионаш болча къахьегамхой меттахьарча хостамех цаI а хинна дIаотта деза из.

Политбюрос дийцад «ТIехдаьккха малараш мелараи алкоголизманен духхьала къовсам лоаттабара хьакъехьа» КПСС ЦК-ас баь соцам кхоачашбара леламмах дола дош. Белгалдаьккхад, уж гIулакхаш къахьегамхоша дизза хьалоацаш, цар къахьегамен общественни хьинар айдара гIо деш, общественча нравственни хьалаш та гIойле еш хилар. Къоабалъяьй тIехдаьккха малар меларашца лоаттабу къовсам чIоагIбара тIадерзадаь хувцамаш законодательствана юкъедахьарах йола предложенеш. Партийни органаштеи юкхьаьнарча партийни организацештеи тIадожадаьд цу даькъе хьахинна дика тенденцеш чIоагIъяран долаш дола кховчамбоацараш дIалахаран беш бола болх чIоагIбелга. Данза даргдоацаш лаьрхIад йоагI-йоагIача пачхьалкхен организацешка а хIаьта иштта профсоюзашка, комсомолага, кхыча общественни организацешка а гIолла торговли, къахьегамхошта бытовой гIулакхаш делга, цар салоIилга дикагIа вIаштIехьдаккхара тIерзавь мероприятеш кхы тIа а чакхъяхар. Белгалдаькхад, малаза хилар чIоагIделга, вай вахара боарам хиларах тарра, — дIахо а чIоагIен лоарзагIа цо доаккхаш чакхдоахаргдолаш дола ерригача партен ерригача пачхьалкхени лоархIамегIара декхар. Цу дешах бола соцам кепатеха арабоаккхаргба.

Политбюрос хьалдаьцай Йоккха Ялта, ерригсоюзни лоархIамера курорт хиларах тарра, дIахо дегIайоалаяра хьакъехьа Украински ССР партийнии пачхьалкхени органаша еяна предложени. Бакъахьа лаьрхIад укхаза санаторно - курортни учрежденеш дукхагIа хьалъяра, цар балха боарам лакхбара, городера гIулакхаш ду сфереи коммунальни боахами эргабаьккха тоабаро тIадерзадаь гIулакхаш кийчделгеи чакхдоахилгеи.

Политбюрос хьажа а хьежа, къоабалъяьй новкъост М. С. Горбачев, Монгольски халкъа - революционни парте ЦК Генеральни секретараца, МНР Сийлахь-йоккхача халкъа хурала Президиума Председателаца Ж. Батмухаца балха вIашагIкхетара итогаш. СССР-ан МНР-енен юкъе цхьана леладу экономически Iилман-технически гIулакхаш 2000-ча шерага кхаччалца дегIакхувлара Москве кулгаш, а ладаь йIаьхача хана оттаьча программо нерда таронаш хьаелл шин мехка юкъерча традиционни халкъбоахама бувзамий эффективность лакхъяра. Белгалдаьккхад, вежарашка доттагIал долчеи дагардараш вIашт дизза кхетадечеи хьале хиннача вIашагIкхетаро Советски Союзан МНР-енен юкъера гIулакхаш дIахо чIоагIдара, политически экономически вахара тайп-тайпарча сферашка, машари дунеи халкъашта юкъера кхерамален чIоагIъяра тIаерзаяь арахьара политика лерагIа чакхйоахача пар цхьана лeлалу гIулакхаш кIоаргдара гIо дергхилар.

Къоабалъяьй — новкъост М. С. Горбачев Французски компарте Генеральни секретараца Ж. Маршеца вIашагIкхетара итогаш. Раьза хинна белгалдаьккхад, советски французски коммунисташ денал дола доттагIийи соратникаш сийна империализмаен цо тIехь - тIехьа сихдеш гераш хьадаран дукхьала, белггала аьлча, «седкъашкарча тIемий» кхерамеча планашта дукхьала, халкъий машарен кхерамзленен тIехьа, социализмана тIехьа цхьана латташ хилар. Белгалдаьккхад, Советски Союзаи Францеи юкъе, шинна а мехка халкъашта юкъе цхьана леладу гIулакхаш чIоагIдаран дегIакхувларан КПСС-ей ФКП-ей позицеш цхьатарра хилар боккхача лоархIаме долга.

Политбюро заседане хьежаб новкъост В. И. Воротников керте лаьтта советски партийно - пачхьалкхен делегаци Вьетнам ший мукъагIа хилар хьанхайкадаь 40 шу дизар дездеча ялара итогашка а хIаьта иштта мехка чурчеи арахьарчеи политика цхьадолча кхыча дешашка а.

СОВЕТИЙ МЕХКА ГIОЛЛА

● ОМСК. Гуйран ялаташ дIаанйна даьнад Омски областа боахамаш. Лаьттай хьоапалга хьежна тайсий кхашна удобренеш. Рожен кIени эггара дикагIдола районированни сортий фу дIадийнад 150 эзар гектара тIа. Ялаташ кхедераша къаьстта уйла тIайохийт «чуапан» яхача, лакха хьувкъам лучa сортах дола рожь кхедара.

● ЗАПОРОЖЬЕ. Практикала тохнам бdevь я областа боахамашка юкъейоалаяь генараш кхедара индустриальни метод. Массе метте цхьатарра из культура чуэца болабеннаб механизатораш. Даьтта доаккха ги, элеваторащ юкъе а юташ, хьадоаккхаше а дIакхухь чакхдоахача предприятешка. Республике эггара дукхагIа генараш кхедерех болча областа лаьтта леладераша укх шера пачхьалкхенга йохка лерхI 250 эзар тонн бийдад.

● САРАНСК. Деинен биесаниеи цахаддаш свеклай кхашкара хьувкъам ЭВМ новкъостална оттаьча графикегIа хьаупзалга вIаштIехьдаьккхад Мордове автотранспортни предприятеша. Масала, Ичалковски РАПО йизза механизаци яра ларда тIа юкъейоалаяьй сквозной поточно - перевалочни балха метод. Машинаша ду укхаза силосага йода шекара свеклай буц хьаакхара, свеклаш хьаакхара, цIенъяра, тIаюттара балхаш. Чуйицача дийнахьа дIакхухь свеклаш заготовительни пункташа. Из опыт дIайийцай кхыча агропромышленни объединенеша а.

● КУРГАН. Ялатийна лаьрхIа хьажкIаш сихагIа чуэца Курганскан областа Сафакулевски района лаьтташ леладераштa новкъостал даьд юртни говзанчаша. Рационализатораша шоаш кийчъяьй «Вихрь» яха тIехьатувса комбайнаш шоаш леларйолаш. Къахьегама овсарле ца бахьан долаш чIоагIа лакхъеннай механизаторий. Кхыча балханта мукъаьвийлаш чархаш йола тракторащ. ХIанз областа хьажкIни кхашна болх беш я шоаш лела бIаь гаргга «Вихрь».

● ВИЛЬНЮС. Чуэца йоласиначa хьалхарча деношкe а деиз балхий лакха темпаш Iалашъяьй Литвай коартолаш леладераша. Из да боахамий машинни парка дукха комбайнаш тIаяхкар. Укх шера дукхьашка комплексно - механизировании

хьасале чуэцаргба дIадийназа гаргга дукхагIа. Къаьстта даькъах цин дакъa гаргга долча лаьтташкара хьувкъам — дIадахача шерарчул шоззаа гаргга дукхагIа. Къаьстта уйла тIайохийт хьувкъам ца бойтара. Коартолаш, массаза а яхар мо, дукхьал кхай тIа латтача хорж, хIаьта фуна лаьрхIараш контейнерашка а ехке, Iе даккхийта дIаоттаергйолча метте дIайохьийт.

● ФРУНЗЕ. Ялатийна лаьрхIача хьажкIай хьувкъам лакха хилийтар дукъа къовсам доттабу Чуйски атагIара — из культура кхееча керттерча зонера — томартIехь хьажкIаш чуэца болабеннача Киргизе лаьтташ леладераша. ХьажкIаш дIаюви дола кхаш соакха хинначарца кийсача дизлагIа дакъа совгIа дукхагIа кхинад республике. Балха лакха темпаш Iалашъе новкъостал ду йоккхийча уборочно - транспортни комплексашка техникаx пайда дикагIа эцаро.

(ТАСС корр.).

НОВОСИБИРСК. Тайп-тайпара технологеш революционни дегIайоагIилга Iалашдеш йола заряженни частицаш сихъераш (ускорителаш) хьае кийчъяри хьаяри — СССР Iилмай Академе Сибирски отделене ядерни физика Института Iилмакой балха керттерча достамех цаI. Радиационни техникаи технологеи тоаю традиционни материалий дикал, уж дукха а дукхагIа чIоагI а ю, цар ха йIаьх а ю. Керда материалаш хьаяра перспективаш а хьаеллалу.

Тахан кабельни промышленносте шерра пайда эцаш я институте хьаяь ускорителаш. Полиэтиленови хIамай термостойкость шозза совгIа лаккхъю облучени яро, цу тайпара изоляци йолаш йолча проводех пайда эцаро луш йола экономически эффект шера массеха кхтташ миллионаш сома я.

СУРТА ТIА: заказчика дIайохьийташ йола аргIанъяра ускоритель кийсбеш ва механик Голенков Владимир.

А. ПОЛЯКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

Хьалхалаттарий опытагIа

ДIадахача шера 600 гектара тIа хьалххеаь коартолаш чуйица ца йоахаш ноябрь беттага дIакхоачайир Назрановска района «Экажевский» совхозо.

Цун бахьан дар копалкашца хьахоарцаяь коартолаш хьалохьаеш хиннача района дешархоша, промышленни предприятешкара баьхкача наха, совхоза шоай болхлоша а эсала болх бар. 500 килограммага дIакхоачаш хилацар царех хIаране хьалохьаяьраш. ХIаьта 400 болхлочо дийнахьа центральни хьатта Iочуяхьийтача коартолех 170 — 180 тонн мара хилацар.

Укх шера шозза кIезигагIа ба кхашка коартолаш хьалохьаеш боахка болхлой. Бале а соахкарчул кIезигагIа яц хIара дийнахьа хIанз цар Iоккхухьийтараш. Юкъера лаьрхIача дIадахача шера цинн саго хьалохьаеш хинначул дукхагIа хул укх шера цхьан болхлочо хьалъецараш. Цул совгIа района промышленни предприятешкара цхьа саг а вац кхай тIа болх беш.

— Наха хьинар айдена къахьегаргдола хьалаш вIаштIехьдахара цIенхаштта оарцагIъаьлар партбюро а администраци а, — цу хьакъехьа шоаш даьр дувц совхоза партбюро секретара Точиев Хьажбикара.

Кхашкара балхаш дIадоладалехьа хьалхагIа лаьрхIа ваха а ваха Къулбаседа-ХIирийчен Пригородни района хьалхалаттача боахамий опыт Iомаеш хиннав партбюро секретарь. Из шоай балха юкъейоалаяра дош партбюро заседане дийцад.

ХIаьта цо къаьстта белгалдаьккхад КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советой 1982 шера 24 мае тIайийцача соцамо могадеча тайпара, даьча балхашка хьежжа, цигарча боахамаша алапена меттел наха натуроплата лаьрхIа коартолаш теларах цар къахьетамцара бозам совбоаккхаш хилар. Лоалахой опыт шоай балха юкъе йоалае а цох пайда эца а могадаьд совхоза коммунисташа. ЧIоагIа раьза хинаб цу гIулакха болхлой а.

— Эзажкъонгий - Юрта а гонахьа укхача кхыча а юрташкара 300 совгIа саг ва хIанз совхоза кхаь бригаде хьахоарцаю коартолаш гульеш. Царна юкъе ба пенсионераш, цIенноаной, цар дезалаш. Царех хIаране дийнахьа 800 — 1000 килограмм коартолаш тIайотт грузовика. — йоах Точиев Хьажбикара. — 25 сентябрь хьатIакхачадехьа ерригa коартолаш хьаьхха яргья совхоз.

ГIул да совхоза партбюро инициативо коартолаш сихагIа хьаьхка хара доккха новкъостал делга. Цул совгIа аьттув боал мукъадаьннача кхашта шоай ханнахьа обработка е а цар тIа укх гурахьа керда культураш дIае а.

...Тхо долх Шолжа дехьа уллача Евлоев Хьажбикара кулгалдеча мехотряда кхаь тIа. Болх беш илх копалка я. Уж лелаю совхоза дикагIйол механизатораша Угурчиев Iамархана, Аушев Юсапа, Шанхоев Яхьъяс, кхыбараша. Цар хьа мел хоарцаю коартолаш хьалохьаеш 114 саг воалл кхай тIа. Цхьаннена тIехьа шоллагIъяр а коаIаш хьатIаух груловикаш. Царех етта яьнараш Евлоева накладнеш а ядеш центральни хьатта дIаух. Хьинар айдена къахьег Гагиева Любае, Евлоева Iайпас, Угурчиева Хьавас, кхыбараша кулгалдеча звеноша.

Цхьабакъда, безаме бац мехотряда начальник а цига къахьегаш боахка механизатораш а. Укх шера эсала хьийкъай цар коартолаш. Гектара тIара 100 центнер кхоачаш э яккхац, планагIа яха йоагIараш 115 центнер йолаш.

— ДIадийнача фуга хьежжа хара хьахилац ераш, — йоах Евлоева. — Боккъаллар аьлча, дIае мегаргйолаш яцар ткона еяна коартолаш. ЗIамигеи асалеи яле а кхы де а доацаш дIа ца йийза далазар хто. Уж а бригада дерригача лаьтта дIае тоъалар. ТIеххьара Белгородски областера йийша епараш 48 гектара тIа дIайийна а заланзар июнь бетта хьалхарча денойка мара...

— Совхоза агрономически службас бокхa тийша болх баьб шоай ханнахьа дIае мегаргйола коартолаш Iалаш ца еш, — аьлар Евлоева аьхар бакъдеш партбюро секретара. — Къулбаседа-ХIирийчен Пригородни района боахамашкара йийна ева коартолаш я совхоза вокх шин бригаде дIайийнараш. Уж дикагIа хьийкьай.

— Цу бригадашна совгьаьнца коартолаш дIайийнаар оаха итт гектара тIа. Царех хIаране тIара 150 центнер яьккхай. Дикача фуца тхо Iалашдаьдаларе изал коартолаш йоахаргьар оаха хIара гектара тIара. — хала а хеташ дIахо дувц мехотряда начальника.

Бакъдув из. Дикача фух йола коартолаш лахара совхоза специалисташ хьалхе а оарцагIбаьннабаларе Евлоев Хьажбикара мехотрядо укх шера яьха коартолаш дукха дукхагIа хургьяр.

...Сихбенна шоай кхашкара коартолаш хьайоахаш боахк вокх шин бригадера болхлой а. Совхоза специалисташа яхачох, цига хIара гектара тIара 150 центнер воакх. Итт-шийтта дийнахьа шоаш ераш хьальха баргба уж а.

— БIарчча совхоза хьайийнача хIара гектара тIара яьхараш 120 центнер хургья, план 115 центнер йолаш. — йоах директора Галаев Яхьъяс.

ХIаьта мишта лел центральни хьатта коартолаш харжара балхаш? Цига болх беш я цхьа линн. Цуща дийнахьа чакхйоаккх цхьа бIаь тонн совгIа. Хьинар ца кходеш къахьег Аушева Гоис кулгалдеча кхалнаха. Царна юкъе къаьстта белгалбаьннаб Тебоева Тамара, Гаплаоева Дугурхан, Албогачиева Марем, Измайлова Мовлатхан, Антошкиева Аза, кхыбараш.

Цхьабакъда, совхоза хьатта хIара дийнахьа хьатIакхухь 200 тонн гаргга. Хьинар ца кходеш болхлоша къахьеге а цар вIаштIехьдалац цу цхьан линеца ерригa коартолаш харжа яха. Из бахьан долаш 500 тонн гаргга харланза яраш я укх хьатта. Болх беш цхьаькха линн хилча дукха дукхагIа хургьяр хIара дийнахьа пачхьалкхенна дIатетараш а.

Укх шера планагIа дIалла йоагIараш 3500 тонн йолаш 12 сентябрь хьатIотташ совхозо дIаеннай 1850 тонн.

С. АУШЕВ.

КПСС XXVII съездо накъадоохаш

ТОЛАМЕ ЧАКХЪЯККХА ПЯТИЛЕТКА!

Социалистически яхьа оагIув

ИТОГАША ХЬАХЬОКХ

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

Республика производственни коллективаша тIегIертта къахьег 1985 шеран бIарччача пятилетнийн планаши социалистически декхараши кхочашдаре.

Чакхдоах экономикина интенсификацеи, Iилманен техникани карагIдьинарех шерра пайда эцарен наькъа тIа аккхара тIадерзадаь гIулакхаш.

Iилман - технически прогресс сихъяре, парте экономически стратеги чакхъяккхара беча балха доархIаме этап я КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума решенеш.

ХIара производственни коллективе тIехь - тIехьа шерагIа арм парте XXVII съезда еш йола кийчо.

1985 шуч бIарчча пятилетнех толаме чакхъяккхаро доккхий гIулакхаш тIадохк къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъяра, организованности нердоги лакхъяра, гIулакхацара хIаране шин моттигера бехктокхам лакхбара, хIара производственни участнерча деррига кхоачамех биззагIа пайда эцара.

Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша дукха ха йоаццаш белгалдаьккхар, деррига советски халкъо а санна, сийлахьа ди — стахановски болама 50 шу дизар. Стахановски традицеш еба а еш, республикерча дуккхача производственни коллективаша бархI бетта программа толаме кхоачашъяьй мерттерча хьоккамашта, дизза дакъа доаш 1985 шеран бIарччача пятилетнан план хавал хьалха кхоачашъеча.

Продукци маьхала аккхара объема бархI бетта план дикка тIехкхоачашъяьй «Промавтоматика» яхача НПО опытни заводо, «Оргтехника» яхача производственни объединене, «Союзавтоматстром» яхача опытно-экспериментальни заводо, «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни заводо, Нохч-ГIалгIай химзаводо, кхычар.

Белгалдаькха доагIа цар а кхыча предприятей а коллективаша бIубенна болх беш вIаштта бархI бетта яхье хьалха латташи хилар.

БархI бетта план толаме кхоачашъяьй республика мехкдаьттахоша а, планал совгIа яьккхай цар 46 эзар тонн мехкдаьттех 47 миллион кубометр газа.

ПланагIа лаьрххIача тайпара электроэнерги, электроподстанцеш, низковольтни аппаратура, цементировочни агрегаташ, электрофотографически аппаратура арахецаьнга, хьу, цу дакъе гIирсашка йодар а, кхачан промышленносте дхьайоле продукташ тIеозалга Iалашдаьд.

Беттагара бутт, шерагара шу массала доал дукхагIа арахец продукци дуккхача коллективаша, хIаьта ца цар вIаштIехьдоал совнагIа капитальни вложенеш дIа а а ухийташ чурча кхоачамех пайда эцара чотах.

1985 шера дIабахача бархI бетта дукхагIа арахийцай продукци, дIадахача шера ку хаина хийцачунца лайсйича, укх заводаша: «Красный молот» — 10 процент, «Промавтоматика» НПО опытни — 22 процент. Гудермесски мединструментий — 7 процент. Карабулакски химически реагентий — 13 процент, «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни — 39 процент; маьхк еча заводаша: № 3 йолчо — 7 процент, № 5 йолчо — 25 процент.

Дикача хIамашца цхьана дуккхача производственни коллективей балха тIа тоьал доккхий кхоачамбоаш а да, планови заданеш кхоачашъяра тIехьайнсай, арахеца продукци алсамйоалаш а кун дикал тоалуш а яц.

Укх шера бархI бетта тоьал дукха продукци тIайнсай производственни коллективашта: «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене, «Пищемаш», цементни заводий, швейни производственни объединене, кога гIирсий фабрика, «Чеченингушвино» яхача объединене, минеральни хий доалкхача Серноводски завода, художественни промыслайи прядильно-ткацки производственни объединеней.

Цу юкъа халкъа боахама дIаеннаяц мехкдаьтта аппаратура, механизированни инструмент, тракторни прицепаш, насосаш, херх хьекха аьнха хьу, фанера, мебель, кирпичаш, вIашагIъехка аьшкабетонни конструкцеши доаьъоик, цемент.

ВIаштIехьа дархIа йиш йолаш хIама дац халкъе оцо товараш арахецара тIехьадисар. Дуккхача коллективей кулгалхошеи специалисташеи лерттIа йоахо яц эшшача тайпара дика а долаш уж товараш арахецарен торговлена лоаттадараш. Цу гIулакха цIенхаштта бехк бахкха боагIа швейни производственни объединенех, Грозненски кога гIирсий фабриках, «Чечингушконсервпром» яхача производственни объединенех, респотребсоюзах.

Производственни швейни объединене халкъа эша товараш арахецара план 96,2 процент мара кхоачашъяьяц, розничии маьхашка диллача дIа ца луш йиса тайта хIамаш 576 эзар сома маьха и. Доккха декхар тIадисад кога гIирсий 114 эзар пара дIа ца луш Iийнача Грозненски кога гIирсий фабрикана, «Чечингконсервпром» яхача объединене консервни заводаша дIаеннаяц консервай 2,8 миллион условни банки, респотребсоюза предприятеша хьаденнадац 800 эзар совгIа сома маьха даллъа эша товараш.

БархI бетта план кхоачашъяьяц радиотехнически заводо а.

Уж а дукха кхыйола а предприятеш бахьан долаш халкъа эша товараш хьадера план кхоачашъяьяц бIарччача республико а.

Геттара мела лел арахецача хIамай дикал тоаяра гIулакх, цудухьа е а йоагIаш критика лый предприятей дуккхача кулгалхошта.

Общественни производства эффективность лакхъяра декхараш кхоачашдара эггара чIоагIагIа эшар да къахьегама овсарле лакхъелга.

ХIара предприятен производственни участкен доккхий кхоачамаш тероаши я къахьегама овсарле лакхъяра. Производственни объединенешкен предприятешкен юкъехухь техникен прогрессивни технологи, къахьегамо бригадни форма, эргадоахам тоадеш да производство вIаштIехьлаккхара гIулакх, хIаьта уж деррига хIамаш бахьан долаш къахьеташ кIезигагIа бода, балха нормаш кхоачашъю. Из дош бакъду республикерча дуккхача производственни коллективай балха опыто. БархI бетта къахьегама овсарле лакхъяра план дикка тIехкхоачашъяьй: «Нефтехимзапчасть» яхача Грозненски заводо, «Оргтехника» яхача объединене, «Промавтоматика» яхача НПО опытни заводо, Гудермесски мединструментий заводо, «Союзавтоматстром» яхача опытно - экспериментальни заводо, электроремонтни заводо, ремонтно-механически предприяте, «Аргунводпром» яхача объединене, дуккхача кхычар.

Толамашка бода наькъ массаза а хоарагIдеш кхерешца, балха къаьннача нормашца, технологешца, къахьегам вIаштIехьбоаккхачара дIакъаста ца тугача къаденачи хIамаца хьоьсам а лоттабеш балла беаш хул.

Хьаьнаргъа вай, масала, «Оргтехника» яха производственни объединени. Укхаза бархI бетта къахьегама овсарле 8 процент лакхъеннай соакха цу хана хиначунца лайсйича. Вайна ма гарга, тоьал йоакха цифра я. Цу тайпара результат цу сахьате, ма аьлла а хьахаьннац. Хьалхашка латта доккхар кхоачашдара тIабийрзза къахьегара белгалболаш ба цу коллективера болхлой; из туш да декхараши уж кхоачашдара наькъаши хаьдда белгалдеш хиларах, шоай гоаза тIаккхйта карна хьорах, гIулакх чакхдаллалца дIадахьа гIертош уж хиларах.

Хоастабе боагIаш ба къахьегама овсарле лакхъяра Грозненски ремонтно - механически предприяте коллективо бу болх а. ДIадахача бархI бетта къахьегама овсарле 14 процент лакхъеннай цига. ХIаьта цу тайпара масалаш кIезига а дац.

Цунца цхьана, бархI бетта къахьегама овсарле лакхъяра заданеш доархIаьяьц «Грознефтеоргсинтез» яха объединени, «Пищемаш», «Электроинструмент», «Трансмаш» яха, биохимически, цементни, гIишлошъяра управленена чуйоаcча Грозненски аьшкабетонни конструкцешей заводаши, дукха кхыйола предприятеш.

ДIадахача шера бархI бетта хиначунца лайсйича къахьегама овсарле лоъжьай кога гIирсий фабрике — 4 процент, Малгобекски маьхк еча заводе — 3 процент, «Металлист» яхача заводе — 2 процент.

Продукци лоаттаяра договорни декхараш кхоачашдела чIоагIа закон а хинна дIалаттадац дуккхача коллективашта. Республика промышленность бIарчча хьайчача продукци лоаттаяра план 99 процент кхоачашъяьй, потребителашта дIахьийтадац 5 миллион сома маьха продукци.

Тоьал дукха продукци дIахьийтадац «Пищемаш», «Трансмаш», ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача, биохимически, цементни заводаша, швейни производственни объединене, кога гIирсий фабрико, кхычар.

КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума, Iилманен - технически прогресса доаза хиннача Совещани решенеш кхоачашъеча дикка дакъа кховч коллективашка. Доккхий декхараш кхоачашдара дукхача наьха дикка хьацар эш, хIаьта из хьалха хIара болхлочо тIабийрзза къахьегарах. ХIанз цхьайттталагIа пятилетна чакхйоалаш цхьайттталагIар йолалуш йолча хана, доархIаме да дахьуш боагIача тайпара, тIех ца боаккхаш мах бер, юкъара декхараш толаме кхоачашдара, дахка хинна кулаш чакхдахара ле мел дезар дагдий хьажар.

ХIанз, производственни коллективашкен доакъошкен хьелаш дергдац, уж цхьан боарам тIа латтаргдоаш гIулакх кийчца а долийтаю, кердача тайпара дахен болх беш кийчдала, экономикана интенсификацеи яра, планировании управлении эргальккха тоаяра декхараш толаме кхоачашде деза.

Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза механизатора Кодзоев Бахьаудина кулгалдеча звенос дIадахача шера 200 гектарах хIаране тIара 106,3 центнер фуалъаьха хьожкIаш яьлар, республика звеньяшта юкъе лаьржача социалистически яхье хьалхара моттиг а йоаккхаш. ХIаьта яхье шоллагIа моттиг хьожайир дIара гектара тIара 71 центнер яьккхача цу совхоза механизатора Гелисханов Юсапа.

СУРТА ТIА: баьхех аьтту къамаьлаш деш ба шоай ла социалистически яхь лелаеш бола «40 лет Октября» яхача совхоза звеньевойш (аьрдехьара аьттехьа) Кодзоев Бахьаудин, Гелисханов Юсап, «Назрановский» совхоза хьалхалатта механизатор Оздоев Хьамзат.

И. ПЛИЕВА сурт.

ГАЬНА ЯЦ ИЗ ХА

Къахьегама чIоагIа тIера ба Грозненски швейни производственни объединенера ширпотреба цеха хIамаш тегараш. Укх шера социалистически яхье массехказа призови моттигаш яьхай цар. ДIабахача бархI бетта план 108 процент кхоачашъяьй.

Толамаш даха мах оарцагIболаш деррига дика гIулакхаш дIадоладераш къахьегама ветеранаш ба цига. Царна юкъе къаьстта белгала ба республикин участнера Пучковская Вера Петровнай Юсупова Анна Ивановнай. Царна уллув я къона болхло Дьяченко Таня.

Дуккхача дикача гIулакхоца вIашин кхотаю бригада. Царех за шоай болх белаш, хьалхашка латтача декхара доархIам ма барра кхетабеш уж хилар. Iагахьа самма цехо шин бийдалца болх беш хуле (хIаьта из дукхагIча дакъе 70 процент хул) тешшаме тоьош за гIулакх дика дIагIоргдолга, хIана аьлча, ерригача цеха бийдал лоаттаер Пучковская, Юсупова, Дьяченко мя бий. Раскройни столашта юкъера дIабоалгбаш бокъонца шоай гIулакх листедаллаца, хаинахьен тIехдикен кхоачашду хьалхашка латта декхар. Цунца цхьана уж кхоабу машачо дешаца, гIулакхца гIо де. Цхьан дешаца аьлча, дукхьаьл белхе ди чакхаьлча гагота боаца цач бий уж. Производствен шоай цехах санна дог лазаш, шоаш хьадер массанена эша хIама далла хоаш бола нах ба.

Пучковскайи Юсуповаи дехе болх бу 20 шу совгIа ха а. [illegible]

[illegible] не эггара хьалхарчарца цу шие шоай пятилетнаш кхоачашъяьта. ХIанз уж къахьегаш ба цхьайтталагIча пятилетна йоаль бетта чотагIа. Гаьна яц царна хиннача Дьяченко Танис а шийна дехьачIаша сона декхараш хаяза хьалха кхоачашдаь рапорт дургдоли ха а.

О. ЕВДОКИМОВА.

Аргунерча «Пищемаш» яхача завода механо - сборочни участке сверловщица йолаш къахьегаш я комсомолка Хаджимурадова Малика. Шера цига болх бу дукха ха еце а цо хIинзле дикка тIехкхоачашъю хIара дийнахьара нормаш.

Дукха за дIалу Маликас общественни балха. Из я Аргунски городской Совете халкъа депутат. ХIанзле харжархоша тIадехка-массехк наькъ кхоачашде вIаштIехьдаьккхад Хаджимурадовай.

СУРТА ТIА: М. Хаджимурадова.

З. АМЛИЕВА сурт.

ГIУЛАКХХАХ ДОГ ЛАЗАШ

Нохч-ГIалгIай гIишлош управленена чуйоагIача гIишлон-монтажни управленешта юкъе эггара къаьнагIчарех я тха яр. 60 шу совгIа ха я тха коллективо мехкдаьтта, газ йоадача предприятей доархIаме объекташ хьадIаю. Промышленни объекташ хьалъярца цхьана оаха хьалъю социкультбыта арах а.

ЦхьайтталагIча пятилетна 14 квартале вIашта тийнай тхона, тха коллектива толамаш белгалдоахаш, СССР Минпромстроин отрасла профсоюза ЦК-ан карара кара тела ЦIе байракх.

Укх тIеххьарча кхаь шера дикка тIехкхоачашъю оаха гIишлон-монтажни балхаш дара пачхьалкхен планачи тIайица социалистически декхараши, хIаьта из бахьан долаш тхона цу кхаь шера тийнай КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе байракх.

Ши-шегIа хьахулаш дац къахьегама толамаш. Уж тийша да дуккхача хIамаах, хIаьта царех нерттердар да управлене партийни организаце, профкомо социалистически яхь ма мотта шерагIа йоаржаяра дешашта цахаддаш йоахо еш, шоай идеологически, идейно-кхетам балара болх, наькха бехктокхам лакхбара, производственни къахьегамен дисциплина чIоагIъяра гIулакх даим шоай теркама юкъмоттиге лоаттадеш хилар.

ЦхьайтталагIча пятилетна карара шу тIеххьара долга, цунца дувзаденна парте XXVII съезда наькъадахара къаьстта дукха къахьега дезаргдолга кхета а деш, ерригa тароаш а кхоачамаш а лаьрхIа хIара коммуниста, мугIарерча болхлочо тIайцар ши-ший социалистически декхараш. Уж вIашагIа а тела, хьайийллача партийни, профсоюзни собранешна вIаши дага а даьнна тIайицар оаха доккхий социалистически декхараш. ХIара бригаде, участке, къахьегача наха, уж дикагIа довзаргдолиш гуччахьа хьелIехар.

Социалистически яхь йоаржаеча доархIаме да хIара сага ше де дезар хоаш хилар, уж декхараш дикагIа кхоачашдара наькъаш белгалдахар. Коммунисташа шоашкара къаьгга масал а телаш нах шоашта тIехьабихар. Из дика кхетаду тха партийни организаце, профкомо, цудухьа дукхагIа пайда эца гIерт тхо коллективни подрядах, хIаьта белгалдаккха деза, тха еррига бригадаш цу хьисапе болх беш йолга. ХIаранена дика ков тIеххьара хьахуваш дар шийх тийша долга, цудухьа ше болх дика барал совгIа хьадех хIаране шиш новкъосташкара а.

ХIара саго хIара дийнахьа баь болх къаьгга хьахьокх яхьа экрано, къахьегаме дакъа лецара коэффициенто. Социалистически яхьа лелаярах дувц оаха тхоай собранешка, каст-каста ю бригадни собранеш, профкома а партбюро а заседанешка ладугI цу хьакьехьа дечох. Укх шера планагIа 1-гIча октябре 624 моттиг йола вай хинара школа Урус-Мартане хьалъяр тIадиллар тхона.

УМС-а балхий фронт кийча яр бахьан долаш гаьна даьлар из хьалъе йолаяра гIулакх. Коммунисташа бригадираша А. Арутюнянца, Ю. Никишина, Т. Латышевас, парте воагIача Н. Богаева шоай коллективашца дага а баьна дехар дир из объект хьалъе шоашта тIадиллар. Партбюрос а профкомо а хьаллацар из гIулакх, массанена дIадовзийтар цар лаьрхIар. 10 декада чакхъяьннай. Тахан доккхал а деш ала йиш йолаш да тхо укх деношка из доархIаме объект эксплуатаце дIадургъа, аьнна. Из хьалъеча хьинаре къахьийгад иштта коммунисташ М. Астахов, В. Рожкова керте латтача бригадий коллективаша а.

Дийнача къахьегама дика мах бе а беза. Из а дика кхетаду оаха. Цудухьа яхье котбаьннарашта моральни а материальни а поощренеш яра йоакхо ю. Иштта социалистически яхье къаьстта белгалваьнна 30 болхло вахийтар автобус еше, Ереване, Тбилисе салаIа.

Яхьа доархIам айбеш я хIара участке оаха кийтаьл гойтаре агитаци а. Цо хIаранена дIадовзийт карагIдаьннар фуд, сенна терко тIаоза еза. ДикагIболча болхлой опыт дIа-са екъ.

Дог тийша да тхо оаха беча цу берригача балхах беркат даргхиларах.

И. РАШИДОВ,
Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене СМУ-7 профкома председатель.

РЕЙД •

СОАХКАРЧУЛ ДУКХАГIА ДАЛЕ А...

ДIадахача шера доакъараща во кхоачам баьбар Малгобекски районе. Цудухьа халла мара Iангара доахадилавзар хьайбаш. ХIаьта миштад гIулакх укх шера?

Соахка укх хана хиначул 3 центнер дукхагIа а долаш, Iангара даьккхара хIара хьайбана лаьрхIа 16 центнер доакъара единица Iалашъяьй укхаза 5 сентябрь хьатIаотташ. КIезига доакъар дац из. Цхьабакъда, Iангаро доаккхаш хIара хьайба нена 210 дийнахьа чусоцадаь леладе дезар лаьрхIача, дийнахьа цхьанена 7,6 доакъара единица мара кхач ац. ХIаьта республике а районе а отталаь декхар 9 доакъара единица Iалашъелга да.

Цу хьакъехьа доккхий толамаш доах «Луч» совх за къахьегамхоща. Масала, укх шера план ях бIаь тонн фу лаш, хIанзле 680 тонн кийчъяьй. Еррига дикача классах а я. Ма эшша Iалашдаь ча а, хIаьта силос илан 3300 тонн йолаш — 2460 тонн. Из деррига а доакъара единицашка диллача хIара хьайба Iангара доакхара дийнахьа 8,6 кхоач. ХIаьта доакъар Iалашдара балхаш юхасоцадеш дац. ТIатеIIа йоллаш я силос. Из кийчъяра технологи ниса лелаю. Эшшача боарамах карбомид, тух, кхы тайпа микродобавкаш ett вIоагаша чудоллача мошача доакъарах. Силос кхы тIа а 1100 тонн совгIа йолла лерхI, цунах 500 тонн комбинированни — хьажкIар IIадам йбакхашца а лаеш. Пел кхы тIа а 70 тонн яккха шоай ниэ дIакхочаргхиларах теш совхоза специалисташ. Цаьнха хьокхаргилаш 160 гектар люцерна, 200 гектар хьажкIаш я. Царел совгIа, 26 гектара тIа доакъара свекла 40 гектара тIа ябакхаш я боахаме. Доакъара свекла гектара тIара хийша 520 тонн аргхиларах шеко яц. ЛайрхIачул дикка дукхагIа хургйолаш я ябакхаш а. Цу тайпара, хIара хьайбана дийнахьа 9,5 — 10 доакъара единица хургйолаш гIулакх де дага оа цу боахаме.

Доакъар ма мотта дукхагIа даккхара, из дикагIа хилийтара а цунга дIадодар доходара а халдаьна йоакхо ю цига укх тIеххьарча хана. Масала, Ставропольски крае ра ена, районе хьалха хинна йоаца «масленичная редька» яха доакъара керда культура кхею укхаза укх шера.

— Ях эзари ах эзари сом а денна ийцар оаха цу культура пхи бIаь килограмм фу. ХIара гектара тIа юкъера лаьрхIача 10 — 12 килограмм мара дIадуш дац из. ХIаьта 35 — 40 ди даьлча чуэша мара ца еза ш дегIайоагIа, — йоах совхоза директора Товзо Ахьмада — Дуккхьашха 20 гектара тIа дIайийра из. Метр совгIа дегIаеча фуна лаьрхIа чуийцар. Из 15 центнер совгIа даьлар. Фу эшаш дIадахийтар меттаоттадарал совгIа, тховшта дига 10 центнер фу соцдаьлар. Из доацаш а цу тховь шт гектара тIара 40 тонн гаргга йол а яьлар тхона. Цу культура къаьстта дика фуд аьлча, из сиха дегIаяэн дукха хьуникьам луш хилари. Мошача доакъара чуэцаш хIара гектара тIара 250 — 300 центнер йоал. Цул совгIа хьайбаша ваьсал дикагIа юаш а шура хьажйгIа хулийташ а я.

Укх шера шоллагIа шиIара хьалха 40 гектара тIа дIаденнад «масленичная редька». ХIанзе 20 сантиметр гаргга лакх а деннад, листа тIа а даьнад. Октябрь бутт чакхбоалаш мошача доакъара чуэца дезаргда из. Ноябрь бутт юкъеккачцаца доакъара мошача доакъар хилийта йиш хургъя.

Кхы а цхьа хIама да цу культура дика. Кхераш яц из шелалах а йоьхалах а. Цу боахаме хий дулла лаьттаж ца хилар терхалдеч. Пехьара гIулакх геттара дзар хIаме да.

Цу боахаме Iалашдаь доакъар антаж а уттьеш бригадираша, ферма заведующешка дIаденнад. Цучах пайда эцара из лорадара дIахо йодача хана бехктокхаме уж нах хургба.

Аьла, чал хIара аргIа тIа, доакъара дукхал дикагIа хилийтара хьахьокхаш биркаш йоахи.

Из гIулакх иштта дац «Малгобекский» совхозе а. Укхаза план ях бIаь тонн йолаш, нийс бIаь тонн йол. планал 310 тонн дукхагIа йолаш, 1160 тонн сенаж кийчъяьй. ХIаьта силос 2460 тонн еллай, план 3500 тонн йолаш. Из Iалашъяра балхаш дIахо дIахьош да. Силос ма эшша кийчъе шоай низ дIакхочаргхиларах теш совхоза кулгалхой. Цунца цхьана баьций витаминни хьоар планагIа хила дезачох алхлагIа дакъа мара даьккхадац, кхы тIа а из даккхатаро а яц. Аьла 50 тонн цхьаннa классах йоацаш во я. Из иштта кийчделар бул ший ханнахьа ца хьаккхарин из болх баьчул тIехьагIа хьацу эшаш кхай тIа эшачул дукхагIа хулаьа хилари бахьан долаш. Цул совгIа, аьла ши аргIа хоарца а даь юха хьа ца дича даргдоацаш во хьалдетта да.

Поачан хилча хий хийцца аргIа юкъе чударгдолаш а йол цох атта йохалургйолаш а да.

Геттара во ду доакъар Iалашдара балхаш Горьки цIерагIча совхозе. Масала, йол планал 200 тонн дукхагIа йолаш, 1300 тонн кийчъяьй боахаме. Цхьабакъда, цунах 220 тонн цхьанна классах йоацаш во я. Бахьан — «Малгобекский» совхозе санна из кийчъяра технологи телхаяр.

ЙоагIачул 630 тонн дукхагIа еллай сенаж а. Бакъда, цунах дика я, аьнна ала йиш йолаш 650 тонн мара яц, 1400 тонн во я. Из доакъар кийчдара технологи телхаьча совхозе. Хьекхачул IехьагIа тIоадал 50 — 60 процент мара кхаргйоацаш дековаеш кхай тIа уллаьачул IехьагIа чуйолла еза сенажа бу. ХIаьта цу боахаме 70 — 75 процент тIоадал йоллаш чуйоллаш хиннай. Цудухьа телхай сенаж.

Силос 7 эзар тонн кийчъе езаш я планагIа. Изал из йолла тароаш я. Цхьабакъда, баьций витаминни хьоар даккхара план хIамачул тIехьагIа кхоачашъе карагIдаргдац. ХIаьта деррига Iалашдаьр эшачох пхелагIа дакъа мара а дац. Бахьан — чакхъяккхара тоьал бул хинна ца хилар. Цхьабакъда, из ма эшша хургъяр люцерна кхеяра йоакхо яь хинзиларе. Хий дуллача 516 гектара тIа я из. Цуна лерттIа хий тохаш хиннадац. Из бахьан долаш планал кIезигагIа хилар цкъа а шоллагIа а хьекха цигара чуийца бул.

Iа даккхийтара цу совхозе хIанзле Iалашдаь доакъар хIара хьайбана 12 центнер доакъара единицага кхоачаш мара дац. Районе эггара дохагIа хьокхам ба из.

Ча ма эшша Iалашдаьд совхозе. Дика да цунах а аьлах а детта аргIаш. Бакъда, цхьа хIама да во. ХьайбашагIа доаккхаргдолча хьатIа ца яхаш летт йол а ча а. Цул совгIа, дукхагIдолча аргIаш тIа мел, мишта доакъар да хьахьокхаш биркаш яц.

Шурий ши ферма, ма вeладу 10 бригада я совхозе. Цхьан фермана 50 тонн, шоллагIчоа 60 тонн мара хьатIаенанц йол. Изал хургда ча а. Из ма лелаеча яхь бригаде мара дац ма эшша хьатIадена. Цхьан бригаде йол яц.

— ХIанз, наькъаш доханза долча хана, Iайчул пхеза дукхагIа доакъар дIатIада йиш я хьайбаш Iа даккхийтара чуссоцдергдолча моттигашка, — йоах совхоза отделене управляюще Боков Хаматхана.

Иштта из доага хоашше, доакъар дIатIа ца хьош багIар тамаш йолаш хIама да Цу тайпара, доакъар соахкарчул дукхагIа Iалашдеш дале а, из дика хилийтара из лорадаран лоаттадарай кIезига йоакхо ю районе.

А. ЦИЦКИЕВ,
Малгобекски РАПО шерттера зоотехник.

А. ЯНДИЕВ,
Малгобекски района «Ленинское знамя» газета болхло.

М. ХАМАТХАНОВ,
тха спец. корр.

Дицденна декхараш

Мебельно - дахчан хIамаш еча «Терек» яхача производственни объединенена чуйоагIа № 2 йола филиал букъ тоха кIаьда гIандаш хьадеш я.

Уж арахецача мел эшар доллаше дIабахача бархI бетта планах лоархIаннзар из. Цунна тIайнсар ши бIаь кховаткъа эзар сома маьха продукци.

Изал продукци пачхьалкхенга дIа из кхачийтача предприяте кулгалхоша цу гIулакха объективни бахьан лоархIаш хьалха теттар цхьоалагIча квартале каст-каста электроэнерги йоацаш хиналга да.

ХIаьта тIехьа тIайоагIача хана а коллектива плана тIехьйоасац хилара Iатиъар фуд?

Цу хаттара дизза жоп дала таро хургъй аьнна хет филиала шоллагIча цеха балхага хьежача.

Цеха балхах дуваш эггара хьалха хьоахаде деза оборудованеца дувзденна цхьацца кхоачамбоацараш укхаза хилар. Царех да станокаш къаьна хиларах каст-каста йохар. Во болх беш я цехера вентиляци.

Дикза юкъагIдаьсарех болхлошца дуваш шлифовщицага Далакова Нинага хаьттар аз:

— МалагIа социалистически декхараш тIайийцад шун коллективо.

Са хаттара жоп душ цо аьлар:

— Уж декхараш тIайийцад яхалга мара сона царех хIама хац, — аьнна. Иштта цун дешаш бакъдир Межидова Хадишата, Лукьянцова Еленас, кхыбараша.

Цо къаьгга хьахьокх XXVII съезда пакъаболхаш филиало тIайийша доккхий декхараш дуккхача болхлошта ца довзаш хилар.

Хоши да цIенхаштта терко еш дерригIа вIаштIехьаьккхача социалистически яхьо болхлой хьинар вилелга.

Цу тайпара яхь лелаяра методаш наха дIовзийта а, из йоагIача бесса вIашагIйолла а, цунна тIакхоакам лоаттабе а декхарийла я партийни профсоюзни организацей.

Филиала профкомо из болх тесса лелабелга хьахьокхаш да е масалаш. Оцъа-дале, цхьанна болхлочох хац ше чувоагIача бригадо малагIча коллективаца яхь лелаю. ШоллагIа-дале, шоаш дийнахьа дергдолча балхашта стаьль комплексни планаш яц. Иштта бедха моттигашка цкъа аттестаци чакхъяьккха яц.

Цу дерригача гIулакхашта юстара хиларах уж мероприятеш мишта чакхIоах а цох болхлочоа малагIа пайда бала тарлу а хоаш цхьа къахьегамхо вац предприяте хIанз а.

Болхъалдар аьлча, из хоаш филиала профкома председатель Шевченко Нелли Леонидовна ше а яцар. Шин балхах лаьца аз лаьча массехк хаттара жоп душ, цо аьлар:

— Аз профкома председателa декхараш кхоачашду шу ха мара яц. Хьалха из болх тесса лелабар бахьан долаш цу юкъа из тоабе са вIаштIехьдаьннадац.

Шу кIезига ха яц. Цу юкъа болх хоалуш эргабаькха вIаштIехьадар. Бакъда, Шевченкос цхьаккха керда хIама даьдац гIулакхаш меттахьара далийтара.

ХIанз мукъагIа производствана пайда дургйола кердадараш бригадашта юкъехувлаш овлангара болх тоабеча бакъахьа да.

М. БАРАХОЕВ.

ВАЙ ЛОАЛАХОЙ БОЛЧА

ЛОАМАШКА — АСФАЛЬТА НАЬКЪАШ

Дагестанаг тодоре хьалха латтарех я. Советски района наькъашка хьедуй уж тоадуи управлени. 11 пятилетка шерашка цо беча балха боарам 1,5-зза лакхбеннаб. Наькъаш дехнараша 11 тlий тиллад лоамашка. 80 процент балхаш боахама расчета хьисапе деш да.

Ала дезаш да, укх пхе шера тlаьйца планаш хаьал хьалха, 22 августе кхоачашъяьлта. Из шоай толам болхлоша хетабяр стахановски болама 50 шу дизара.

Укх деношка Советски районе болх бе йолаеннай асфальт беш йола завод. Цу юкъа цо кийчбьеб 75 тонн асфальт. Цу дийннахье а 80 метр никъ а биллаб цох. Эггара лоархlаме дар да асфальт лоамашка кхачар. Дагестане эшаш да дика наькъаш.

«Дагестанская правда».

ДИКА ХОАМ

Чlоагlа дика хоам бера Польшера вай республике. Бокхача толамца чакхдьалар укхаза «Искусство» яхача халхара ансамбла концерташ.

Хlирий ансамбль Закопане хиннача лоаммарой фольклорни фестивале дакъа лоацаш яр.

Шиъ приз яьккар вай артисташа. Кавказе дахача къамий халхараш геттара дика оттадарах царна елар «дото чупага». Чупага овл лоамарочо лелаеча дагара хьисапе йолча lасах. Фестивале баьхкачар шоаш белгалдоаккхар приз йоагlа халхар.

Дукхача коллективаша дакъа лаьцача Закопане хиннача фестивале яр Советски Союза, Болгаре, Чехословаке, Югославе халхара ансамблаш.

Лоамарой иллеш, халхараш дезаделар поляковаша.

«Социалистическая Осетия».

СОМИЙ БЕШАМАШ ЮВЦА КНИЖКА

Лоамий босенаш агропромышленни комплекса юкъейоалаяр lалавьмате лоархlаме да 1990 шерага кхачалца йола Кхачан программа кхоачашъеча. Эшаш да из гlулакх Юкъерча Азе, Молдаве, Къулбеаьрча Карпаташка, Кавкале, РСФСР-е.

Российски Федераце лоамий босенаш карaерзаяр къаьстта эшаш да Къулбаседа Кавкале.

«Лоамий босенашка сомий бешамаш лелаяр» яхача ший книжка тlа цу лоархlамеча гlуланкхи шийна хетар дувц профессора П. Г. Лучкова.

Нохч - Гlалгlайче, Хlирашкахьа, Черсий-Балкхарой мехка лоамий босенашка йоккхий бешамаш дlайогlара, наькъех дувц автора. Дуккхача шерашка гулъль опыт я из.

Гаьнаш мишта йогlе еза, царна юкъе мел доазув дита деза, lажаш, кхораш, хьачаш малагlа хила беза белгалдоаккх цу тlа.

Лоамий босенашка бешамаш лелаяр боккха пайда лургболаш гlулакх да. Дика масал да книжке тlа цу хьакъехьа доаладаь. «Кенже» яхача совхозе сомий бешамаш лелаю 1965 шера денз. Юккъера лаьрхlача хlара гектара тlара цу шерашка 84,8 центнер сом чуийцаб. Дlадувш долча лаьттах 4,3 процент мара бешамашта дlадаха деце а, хьабаьнна пайда 60 процентага кхаьчаб!

Профессора П. Г. Лучкова «Лоамий босенашка сомий бешамаш лелаяр» яха книжка чlоагlа пайъадаргда Кавказа массайолча республикашта. Лоархlаме да из колхозий, совхозий кулгалхоешта, сомий бешамаш лелаеча наха.

«Кабардино-Балкарская правда».

Кхоана-хьун болхлой Ди

ТХОНА КАРАГlДАЬННАР

Дlабахача, бархl бетта план хьун промышленноста министерствана чу мел йоагlача подразделенеша толаме кхоачашъяьй. Къаьстта дика кхахьийтад Шалински, Малгобенски, Назрановски мехлесхозаша. Цу предприятеша йоагlачул совгlа ехкай дуккха продукци Хьалхалаттараща нийсле гlертараш я Веденски, Ермоловски мехлесхозаш. Хlаьта лесничествашта юкъе белгалъяьнна еза Курчалоевски, Гудермесски, Ассински, Махкетински яраш.

Укх тlеххьарча хана кулгашца ду хала балхаш холуж кlезигденнад. Дерригача балхех 82 процент дараьшта механизаци яьй. Хьун боахамий доалахьа я хьу теда, ца арауваза, чакхйоаха техника, механизмаш. Вахьда, хlанз а цхьайолча моттигашка тоъаш яц уж.

Чlоагlа хьинври низк аш хьуна доал деча. Керда гаьнаш кlотаргаши дlайогlаш санна, къаенна хьу хаьнахьа дlаяккхар чlоагlа лоархlаме да.

Вай хьунашта юкъе новатlо я йола хьу. Цо таро лу чlоагlа эшаш йола уйнашта паркет, бераьшта лаьрхlа гlандилгаш, кубикаш, кхыдола наха хоатташи дlазцаши дола товараш арахеца.

Хьуно сага мел пайда лу дувцилга эшац. Деррига дlадаьлча а сага унахцlено лораяра цо дер доккха хlама да. Хlаьта юкъахьал продукташ геттара дукха мел лой цо. Цо мукха эррозех лораду лаьтта, фо цlенду. lилманхоша яхачох цхьан гектара йоалла хьуно 68 тонн фецара дом дlоз.

Цхьабакъда, хьуна леттlа доал аш керда гаьнаш дlайогlа, хьу арауваза ноькъаш тоаде деза. Цу гlулакха даим йоакхо ю мехлесхозий коллективаша.

Ер шу доладелча гlоке 1126 гектар хьу дlаегlай республике. Хlаьта цхьайтталагlа пятилетка 4,5 шера 12 эзарнел совгlа. Хьу чакхйоаккхача юхеюсачи отходех дуккхагlа пайда ца гlерт. Цо таро лу предприятеш экономически эффект лакхъе. Ишта дlадахача шера хьу чакхйоахача предприятеша арахийца товарни продукци 9 миллиони 385 эзари сома махьа хиннаяле, отходех арахийцар 60 эзар сома махьа я.

Цlей дездеча хана нийса хургдацар производстве хьалхе лелаераш белгал ца баьхача. Царех ба Ибрагимов lаьла — Ермоловски мехлесхоза хьу кхухьача машина водитель, Шалински мехлесхоза лесничи Рукманов lалихан, Сунженски мехлесхоза водитель Мельников Алексей, Мамуев Сайд-Эмин — Веденски мехлесхоза тракторист, дуккха кхыбараш.

Тха балха тlа кlезига дац кхоачамбоацараш а. Царех керггердар да хьу тедаш юхейисача отходех боагlача тайпара пайда ца эцар. Хьу арауваача транспорто леттlа болх бец. Кхы а да болх ритмичо дlа ца бохийта хlамаш. Масала, дукхагlа терко е еза lилман-технически прогресса карагlдаьннараш балха дукхагlа юкъедоаладерa.

Хьу лелаераща хьонар дакъа лоац мехка Кхачан программ кхоачашъеча. Дуккхача боахамашна а хьайбаш фермаш. Цу дакъе къаьстта белгалъяха лов Шалински, Малгобенски мехлесхозаш.

Оаха дика кхетаду карагlдаьннар тоъам болаш доацилга. Из производствана интенсификаци яра накъа тlа баьнкха хьалхара гlа мара бец. Цудукъа дlахо йодача хана де дезараш дуккха а дукхагlа да. Тахан, хьун болхлой ди дездеча хана, тешшаме ала йиш я цхьайтталагlа пятилетнай укх шереи декхараш ханал хьалха кхоачашдаь КПСС XXVII съезда оаха совгlат дергдаьнна.

А. ВЕЛИЧКО.
Нохч - Гlалгlай АССР хьун боахама министра заместитель.

Грознерча локомотивни депо дикагlа бола слесарашремонтникаш хьоахбеш хилча эггара хьалхарчарна цlи йоккх Котов Федор Ивановича.

Пlаьхий балха опыт йолча цо шийна хоьр намаьрша дlалу керда балха баьхкачарна. Хlара шера 4—5 сага йизза ше хержа професси караерзае гlо ду къахьегама ветерана.

Котова хьаьнала къахьегам белгалбаьхаб сийлен грамоташ, маьхера совгlаташ теларца. Коммунистически къахьегама ударник хlанз болх беш ва шийтталагlа пятилетка марг бетта чотах. Ший къахьегама толамаш цо хьаду КПСС XXVII съезда.

СУРТА ТlА: слесарь-инструментальщик Ф. Котов болх беш воалл.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

№ 17 йола «Агитатора блокнот»

Кепа а теха араьннай КПСС Нохч - Гlалгlай обкома пропаганди агитаци отдела «Агитатора блокнот» яхача журнала 17-гlа йола номер. Из хьаелла «Хьа декхар, агитатор» яхача редакционни статьяца.

«Хьайбаш лелалар — ударни фронт» яхача рубрика кlал араьяккхай «Ишта яьккхар нотало» яха «Агагинский» совхоза партийни комитета секретара В. Хусанова корреспонденци. Нохч-Гlалгlай тlишлоци сча управлене СМУ-9 партбюро члена А. Башкина безаме дувц «Дешаца а гlуллакхаца а» аьнна нертайоаэув а долеш йолча зарисовка тlа агитаторах — бригадирах К. П. Кудрявцевах. Грозненски кога тlарс бена фабрика атеистически балха активистех дувцаш я В. Евдокимова корреспонденци.

Агитаторашта пропагандисташта гlонна лаьрхlа я журнала номер тlара «Сихъе lилман технически прогресс» яха Нохч - Гlалгlай пачхьалкхен университета политэкономе кафедра доцента, экономически lилмай кандидата А. Багдасарина статья.

1905 — 1907 шерашка Россе хиннача революце 80 шу дизара хетаь я «Цхьана хlаманга а юхасовалургболаш бацар болхлой» яха историческа lилмай кандидата Н. Больбуха статья.

ДОЗАН ДЕХЬАРА

Дlалхай Никарагуа баха дукхагlбола хиина нах дешен ладен ца ховш хиина. Хlаьта къебараш бовра, хlала аьлча, лор вехарах боагlа нах бали хlама дацар цар. Революци йьиначул тlехьагlа дуккха а дукхагlа болча никарагуанцашта йоалув - дешар lомадаьд. Хаддаила тlагlерташ империалистически агресси йолаше а, средстваш вlалла ца тоъаше а, революционни правительства чlоагlа уйла тlайохийт къамая экономика юха дийнъяра, берийн медицински гlирсаш хьалдара. Лоацача хана мехка вlаштlехьдаьннад бераш довзга чlоагlа кlезигде, кхераме дукха лазараш юхатоха.

СУРТА ТlА: Никарагуа къонах.

Г. НАДЕЖДИНА сурт. (ТАСС).

Израиль: нах боабергбараш кхебу

«Вайна хьалхашка ва из — «идеальни сабра» (Израиле ваь жугате). Из велаш ва хlара рекламе тlайолча улга тlа, хlара иллюстрированни газета тlа... Цун ютьа тlа п, интеллектуальни анализ яра уйла гоама йолча, деррига де могаргда аьнна хетача сага соттал. Чlоагlа латт из, ца кхераши шек воацаши дерригача дуненах велаш Геттара тара из ца гитлеровски Германерча вlамигача сагах...» — израильски хьехархочо нийса аьнначa цу дешашта кепатехьар 1967 шера Тель-Авиво lарбий мехкашта духьала агресси йолайлехьа кlезига хьалха «Ламерхав» яхача газета тlа.

Израилерча къоначa сага ага чу уллача хана деза чуювха сионизма реакционни уйлаш. Кlаьнкаштеи йоlагаштеи берий беша тел lарбий гоама хургболи кхетам. Жугатий сийлахьа котбаьнараш саннеи хlаьта lарбий ихераши тийша болх болеи моастагlий саннеи хьагойташ дола тайп-тайпара библейски фаьлгаш дувц царна. Иштта ла пропаганда ший «сом» а ду. «Юманите» яхача газето доаладу укх тайпара масал: берий бешара чувелча кlаьнко ший даьтеи наьнагеи йоах: «Аз суп юаргьа, lарбий боабе дика салте хургволаш».

Сионистски идеологи йохржаеш я школа а. Деша дахача хьалхарча деношка деза жугатий къам тlех хилаза эггара вогlча национализмах расизмах идеяш тел кхуаш боагlараьшта. lарбий лаьтташ хьадоахилга, кхыча къамех бола нах ца безилга «йиза бокъо» йолаш да иха хьехам ду царна. Журналисташа къамоьл деш 14 шу даьннача дешархочо аьлар: «Тхо а расисташ да... Тхоаех херва халкъ, библейски халкъ лоархl оаха. Тхоаш гоел (жугатий боацаш кхы мел болча нахал) дикагlеи хьайкъал долашагlеи леохl оаха, цунца ба тха расизма овла». Цу кхуваш воагlаьч денал а хьаькъал а хинилд гlулакх ше долча беса кхетаде, хlаьта дукха кагий чакхи мехкарийи арабувал шоалашкара сионистски идеяла тувлабаь, моастагlали кьизали йолаш кхетабаь.

Сионистски идеологаш гlерт израильски кагирхой ирача социально-политически проблемашта юкъара делабе. Кагирхоша леладу хьелах дехаи харцахьареи гlулакхаш теркал а ца деш, кепттера тергам тlабохийт цар къинабраш жугатий шовинизми экстремизми йолаш хьалкхебара. Сионистски чоцеишех «керда» жугатий хила беза бlаьнперешака жугатий геттай тlехьадиста гlулакхаш шоаца доаш. Уш хила беза «ше къаьтта йолча» жугатий культурай цивилизацеи сердал лущ, моллагlа а халонаш кийча «топ а пеп а» цхьатарра лелалуш, цхьан дешаца аьлча, «дала херва хаьнаьи боккъончара къонгаш а хьа ца дlайтта беза.

Къоначa тlехьена милитаризма кхетам лучa керттерча инструменташта юкъе я «Гадна», «Нахал» ца на йола сионистски тlема хьисаперa организацеш. «Гадна» («Кагирхой корпус») яха организаци вlаштlехьдаьлла 1948 шера. Цуи керттера декхар да — 14 шерагара 17 шерага кхаччалца бола жугатий кагирхой тlема кийчбелгеи царна сионистски кхетам балари. «Гадна» яхача организацена шефство лелаю тlемеи дешареи министерстваша. Кхуаш боагlараьшта юкъ хьалцера тlема кийчо ю цар дешаца а болх беча моттигашка. Диъ шера цу организаце членаш лаьрхlа lомабу школашка. Кагий нахи мехкарийи топ кхоеса lомалу укхаза, герзи тlема техникеи lомаю. «Гадна» чуйоагlа хlара шера 20 эзар гаргга дешархой чакхболаш йола дешара базаши лагераши.

«Гадна» программах дийша баьлча эскаре тlема гlулакх де боагlа шовинизма йоккха «багаж» — йола хьалхарча прикаьзах сага низ бе а из ве а кийча бола керда салтий.

Кагирхошта милитаристско-националистически кхетам балара лаьрхlа я, сионистски хьехамашта хетачох, «эскарам израильски конструктивни идеализмаеи юкъера бувзам lалшбоеш» йола. «Нахал» («Къовсаме хьалха латта кагирхой») яха организаци я. Цу тайпана атта кхеторгlоаца цlи тиллара израильски вoeннаеа гlерт из организаци боккъонца милитарица гlулакха лаьрхlа я къайлахьа. Генеральни штаба ше къаьстта дакъа лоархlаш «стратегически лоархlамеча», вешта аьлча, хьалийча районашкарча тlема хьисаперча поселенеш хlанийсъехьа я «Нахала» организацеш.

Ший мугlарашта 5 эзар совгlа кагирхой болча «Нахала» бlухой счете бlе ел къизеи цхьа гlулакх хинна lац Иордан хи Малхбузехьи Газа секторeи чакхдаьккха. Сионистски идеяш тlа кхетам бенна болча къонача поселенцаша дохаду lарбий маьждигаш, лелхийт цlенош, бохбу гунахьоана нах, иназгlа хьалоах палестински ахархошкара лаьтта. Моллагlа а Тель-Авиво лелаеча харцонна духьала вар lотъалара пайда эцаш йола, хьалийнача моттигашкарча тlема lаьдалий ухарш отряд я «Нахал». Герзаца кийчбеннача «молодчикаша» бохбу lарбий профсоюзий лидераш, бохаю цар штаб-квартираш, низаш ду лачовах болча боъкъонашта тlехьа латтача вастишашта.

«Шо, израилхой, дог лазаш хила йиш яц шоай моастагlа вувча хана, — аьхад кагирхошца къамаьл деш Израила премьер-министр хиннача Менахем Бегина, — шо хила йиш яц цох къахетам, ишта оалаш йола lарбий культура бохаль дlа ехахаца, цунна метта вай хьалъергъя вoай цивилизаци».

Эскаре чакхдоал кагирхоша сионистски кхетам балар. Садаккха йиш йоацача казармай хьалашка, керда баьхча къона бlухой тупларa сионисташта мел эша хьалаш долаш да. Израильски эскаре массанахьа чакхйоахих жугатех йоапача наха низ бареи къизалеи культ. Къоначa салташка йоах, тахан сионизм алкха хьехам, идеологи е политика хиина lац, керттерча даькъа ца гlулакх чакхдоаккхилга да.

Израильски военщина lарбий лаьтташка чакхъяьха мародерства, къизала, вандализма дикташ лархlа нелча йоккха цхьа том хинна lергьаш. Дуккха моттигаш и израильски къоначa салташа, алхха шоашта болча санъердама, майшаре бахача наха доала гера дийтта. Массанахьа дlахоаш йоккха резонанс хилар Ливана Къулбехье хьалаьца латтача эскарашкарча израильски лейтенанта Даниэль Пинтос чlоагlа йийтта а йийта садиса виъ ливанец верах. Из гlулакх кхьоттел кнессете а дийца доллашехье, эггара кlезигагlа бола бехк мара ца беш дитад.

Цхьан хана белгал ца даьнначa далац, жугатий кагирхой санхетаме сионизма идеяшта девальваци хулаш латтилга. Из кхачабеш бола lарбашкара тlом тlехьале йоашаш хилар кхетаде боладеннаб дукхача Израила къона граждана. Цудукъа тайп-тайпара бахьанаш а уттадеш эскаре ца баха гlерт уж, юкхера а цар лерхl «венна турпал хулачул, дийна а волаш йоаца хилар дикагlа». Эскаре дуй биа ца тугаш lийнача цхьан израильски вlамигача сага аьнна: «Эскар эа хlаца пачхьалкхена мохк лорабара — цунна со духьала вац. Цхьабакъда вай эскара приказ тел оанхарий гlулачхаш чакхдала. Хlаьта сога дув биа йоах, гера доаца нах шоай лаьтташкара дlа а лелхабаь, цар цlенош доагадергда аьнна...».

Эскаре ца бахара моллагlа а бахьанаш лех кагийча нахеи мехкарашеи, мехкара дlаух — кхыча мехкий дешара за неделеша деша. «лоацача хана» гаргара нах болча хьсагlа ях. Моллагlа бахьан а дийхка кхыча мехкашка дlабахараш Израиле юхабигlаш.

Израильски кагирхошти юкъе хьалкхуаш доагlа сионистски харцахьарча политикана духьала дола унахцlена низаш. 70 шерашка студенташи школаши интеньхараши вlашагlехийтаб «Нимрод» (йолаш болча надстройкана духьалара кагирхой) яхача организаце. Юххьанца школашкарча дешара программашта критика яра чакхбоалар цар болх. Тlаьхьа хьинаре духьала баьлар ерригача сионистски дешаре системана. Сионистски кулгалхой агрессиапи чаьнка духьала деррагlа къовсам лоаттабеш я КСМИ — Израила кагирхой Коммунистически союз. Израила Компарте хьалхленца хьинаре къовсам лоаттабу цо Тель-Авива экспансионистски политикана духьала, гаргамалхбоалера гlулакх нийса къовстадара тlехьа. Тlехьа тlехьа эзараш кагирхой юкъех мехка шерлуш боагlача тlема духьаларча болача «Дlадаккха Ливанеи хьалийнача моттигашкеи бlеха гlелакхаш леладелга!» — из лозунг дуккхача кагийча нахеи мехкарийи вахара программа я хиина дlаэттай.

Виктор БАШКИН. (АПН).

«Комета Галлея» яхаш Дунен халкъашта юкъера выставка оттаяьй Японе столице Токио. «ВЕГА» яхача советски космически станце копи а юкъе долаш йолча выставка итташ экспонаташа дувц космос маьршача болхашта караерзара дунеи халкъашта юкъе шерра цхьана лела деча гlулакхех. Выставка центральни дакъа «ВЕГА-1», «ВЕГА-2» яхача советски станцеша аьча lилман эксперименташта а хlаьта ишта 1986 шера цу станцеша дергдолча тоххамий программана а хетадаь да.

СУРТА ТlА: выставке латта «ВЕГА» яхача советски космически станце копи.

Г. АНИЧКИНАЙ сурт. ТАСС.

ЛИЙРХlАЧУЛ ТlЕХДАЬННАР

— Ма дарра аьлча, тахан тха промышленникашта юкъе тайп - тайпара хетараш дац ФРГ-енеи Советски Союзаи юкъера шиа оагlорахьара торгово - экономически бувзамаш пайдана хиларга дилладаи, — йоаl цоца къамаьл деш волча малхбузенгерманский машиностроене Союза арахьарча торговле отдела кулгалхочо Дирк Фрезес. — Хlаьта шийтта шу хьалха, — дагадеха дувц цо. — Моске ФРГ торгово-промышленни выставка отталъчул тlехьагlа цу хана хиннача Малхбузен Германе боахама министра шин мехка юкъерча торговле объем 10 миллиард малхбузенгерманский маркага кхача йиш йолаш я аьнна предложени санача хана цуних тlехъоттимист е кхыметтел утопист мара кхыча тайпара ялацар. Тахан торговле реальни объем цу хана хийттачул а цоаза йоккхагlа я. ФРГ машиностроене продукци эцара соахиа ялдагlа моттиг лаьцар Советски Союзо. Австрея Швейцарии санна йола цун традиционни партнераш тlехьашка я кхайса. Оаха сенсаци санна, шийна нийсса кхы цхьаькха доаца экономически бувзамаш дегlадахкара масал санна лоархl из.

Малхбузенгерманский машиностроене Союза чуйоаа ФРГ кхо эзар гаргга промышленни фирма, хlаьта ма дарра аьлча, Малхбузен Европе меттел, дерригача дунен тlа а цу тайпарча эггара йоккхагlйолча объедине нех цаl а я из. Цун ахкнел совгlа бола членаш — шерашк миллион маркагара 55 миллион маркага кхоачаш шера оборот а йолаш йола юкъера фирмаш. Цунца я, масала, «Крупп» яхар санна йола индустриальни гиганташ а. Лоаца аьлча, малхбузенгерманский машиностроене Союз — ФДМА — ФРГ хlанзарча промышленноста юхь я.

Со Франкфурт-на-Майнерча ФДМА штаб-квартире вахара цхьаькха бахьан а да. Шоай хана ФРГ боахама министерства экспертаща цу союза, оалаш ма дарра, «тlаьнгар» со. Цуи масалта хьежача, йовхар цар, шаьра гуш я вай мехкашта юкъерча экономически бувзамий динамика Союза алхайтта отраслеви болхлой группо мичча бесса лаьца а цхьан тайпара дакъа лоац экономически lилма - технически цхьана гlуланкхаш леладара йолча, ахийтта шу хьалха Моске СССР-ни ФРГ-енеи юкъе даьча Договора доалонел тlехьа хьаьлча СССР-ни ФРГ-ни межправительственни комиссе практически гlулакхашка.

Дегlадаьхкача капиталистически мехкашта юкъе хlанз Советски Союза эггара дукхагlа машиностроене продукци лоаттаеш я ФРГ. Дирк Фрезес даьча мунlаралга диллача, из вlаштlехьдаккха атта хинадац: Конкуренци — конкуренци ма йий. Малхбузенгерманский фирмашта атта хиннабац Японерча, Италерча шоай соперникашца къувса. Тахан, малхбузехьарча рынкий экспортни тароаш. ФДМА специалисташа яхачох, дикка эшаеннача перспективаш сатедеш йоацачеи хана, советски рынка лоархlам ФРГ промышленноста кхы а боккхагlа хул. Цудукъа, вай мехкаца торговли толаме лелаяр духье ерригa белгалоншцам тераллъе гlерт укхаза, цу даькъе арахьара политически праш а.

Дирк Фрезес доладойъа цхьаъ дика масало дог тешаду са цунах. Масала, тахан американски фирмаш конкуренте кхера безам хаьра бохьаш гац ФРГ промышленносте. Бахьан? США администраце социалистически мехкашца гlулакхаш лелаеча эмбарго политико, американски продукци йоацаш йолча малхбузехой дуккхача а цу ишттачух лоьцаш дола махьо. Ма дарра аьлча, советски рынкерча конкуренти къов-

сама юкъера яьхай США фирмаш. Хlаьта кхыча производственни къайленех даьца аьлча, Советски Союзацарча торговле толам баккхара бола керттера тешам лоархl ФРГ машиностроене штабе хаддаза корта бола гlулакхаш леладелга.

— Цхьана гlуланкхаш леладелгадегlадоаладара лоархlаме да, — белгалдоаккх соца къамаьл деш волчо, — тха фирмаца Советски Союзе еча ерригача, цхьаккха а ца туълайолийташ, промышленни выставкашкеи ярмаркашкеи хьинаре дакъа лацар. Из къаьстта шаьра гучадаьннад укх тlеххьарча 10—15 шера. Дукхьал цу юкъа дикка дукхагlа хиннай пайдане контакташи бувзамаши. Хlана, йоккхагlеи гlулакхий бошхалонашкеи диллача бе-бе йола 1600 гаргга ФРГ машинашъю фирмаш миччa бесса еналле а цхьан тайпара юкъеенай вlаши гlойле а йолаш Советски Союзаца цхьаний экономически гlулакхаш леладара процесса. Геттара дика кхетадеш да. Московски договора кулгаш яздеьчул тlехьагlа дlадахача пхийтта шера вай бувзамий практике а тоъал доккхий хувцамаш хиннилга. Хьалха советски промышленноста викалаша шоаш лехар шоашта хьашт дола продукци арахецаш йола фирмаш. Хlанз ФРГ доилерча гlозараша Москвера лех пайдане контакташ. Советски заказчикаша дикагlйола продукци ех. вешта СССР машинашъеча промышленноста низ кхоач хlанз цхьаццайола продукци эггара лакхагlча маркаех хье. Тахан тешшаме йохка йиш хилийтар духье даим советски партнераща корта бола контакт лелае а царна эшараш боккъонца доаза а деза. Моллагlча фирмана эггара дикагlйола вариант хургьяр Советски Союзе ший викал lохоаворе. Цхьабакъда, промышленни гиганташта мегаш дар реальни хилац юкъерчеи кагийчеи производителашта.

— Малагlа ниgъ ба лакхерча класса продукци арахецаши советски рынкера поставкей объем йоккхагlа хилийта безам болаши йолча юкъерчеи кагийчеи фирмашта?

— Цу гlулакха йоккхий тароаш лу Советски Союзе еча специализированни выставкашеи ярмаркашеи. Масала а яхар мо, цига дlайайю тха тоъал дукха экспонаташ, цу дакъе юкъерчеи кагийчеи фирмай яраш а. Цу гlулакха гlойленагlа хилараш Малхбузен мехкашкеи ерей белгалйола советски выставкаши ярмаркаши. Шийна белггала гlойле ялар дог доахаш тха организаце сатувс 1986 шера март бетта Моске хургйолча «Станки-86» яхача аргlанарча специализированни выставкега. Шоай оагlонгахьара ФРГ фирмаш шоай керда хlамаш цига дlаргайойта хьожаргья.

— Советски партнераща цхьана леладу гlулакхаш дегlадоаладара малагlа перспективаш гу шун союза?

— ФДМА-на чуйолхача тха фирмай моллагlчун а гlулакхаш дуккхача даькъе дlарча хьийцеча вай мехкашта юкъера торгово - экономически бувзамаш толаме дегlадахарах тийша да. Чlоагlа догдоахаш хьеж тхо кхоанега. Цу процесса керда импульс ургьи аьнна хет тхона СССР социально-экономически дегlайовлара кердача керттерча достамаца. Сона лоьра, бакъдар аьлча, советски рынке шоай йолш хьаьлла кхоан ФРГ фирмаш вlаштlехьдар. Локхий тароаш гу тхона, масала, кхачан продуктаща переработке яр санна долча заьте, царна упакова яр а чулоьцаш. ФРГ промышленносто цу гlуланца белгала опыт йолаш я. Хlаьта цо, тхона хетачох, дlахо а цхьана толаме гlуллакхаш лелалар дара йохь.

Юрий ЧЕРВАКОВ, АПН соб. корр.

Бонн.

IИЛМАНХО А ГРАЖДАНИН А

Оздоев Iаддаразкъий Ибрахьим ваьв Пхьилекъонгий - Юрта (Назрании районе) гIалгIай къеча дезале. Сихха чакхдаьлар мецa, берзанча когий берал. Октябрьски революце евлантара деиз хийцар гIалгIай кIаьнка кхел. Даим цун дег чу дисад революце, граждански тIема шераш, коллективизаци, эттара хьалхара ликбезаш.

ГIалгIайчохьа Советски Iаьдал чIоагIденначул тIехьагIа Ибрахьима хьинаре дакъа лоац шийй халкъа юкъе социальни культурни эргалонаш яра ленински идеяш чакхйоалача. Знанешта чIоагIа тIакхувш вар эIамсаг. 1923 шера Барсуки хьейнаш юртбоахама лостам а болаш йола хIанзарча интернатий хьисапера школа. Цу школе деша дIаотта ираз хилар И. А. Оздоева. Боарам боашаш дар цун гIадвахар. Кхоачаш хиннадар дукха хьалхагIа деиз цуна дагадаьллар — деша вIаштIехьдаьллар цун. ТIаьхIрэза Iилман юкъигаш Iомае волаву Ибрахьим. ВорхI шера школа пхе шера чакхйоаких цо. Из школа чакхъаьккхачул тIехьагIа шийй знанеш кIоаргье лоархI Ибрахьима, тIакха — Владикавказе а вахе, педтехникуме деша отт из. Педтехникуме бокха Iилма - педагогически общественни болх бу И. А. Оздоева. Из хорла комсомола комитета секретаралла а комсомола ГIалгIай обкома бюро членалла а. 1931 шера педтехникум толаме чакхйоаких Iаддаразкъий Ибрахьима, тIакха, из дика кхеташ хиларах са ккхийна, техникуме болх бе вут.

1932 шера январе парте ГIалгIай обкомо облоноси шин шера курсашка Москве хьожаву Ибрахьим аспирантуре деша вахийта кийчве. Курсаш чакх а яьхе, аспирантуре деша вода из. И. А. Оздоева ираз хул языкознанех лаьца профессора Н. Ф. Яковлева, историх — А. А. Тахо-Годе, педагогика историх — Е. Н. Медынске, кхьчар ешача лекцешка ладувгIа. Цу хала вIаштIехьдоал цун «Наьна метта хьехархочун болх» яхача темах лаьца кандидатски диссертаци язье е. Цу хана республике саггота эшаш яр къамаи кадраш. Iаддаразкъий Ибрахьима кхетаду, шийй мехке юха а вела, бIаьш шераш хьалхагIа деиз боадоне доаллача шийй халкъе цигара ерадала новкъостал дар шийй декхар долга. Облоно балха хьожаву из. Юкхьанца методисталле болх бу цо цига. цул тIехьагIа — дикагIболча преподавателий опыт Iомаечен дIайоаржечен педагогически лабораторе директоралла.

1938 шера Наркомпроса унаеенегIа г. Грозне вIашагIйоалл хьехархой говзал лакхъю институт, цун эггара хьалхарча директоралла Оздоев Iаддаразкъий Ибрахьим хьожаву.

Школьни Iилма - педагогически балха йоккха опыт йолаш волча И. А. Оздоева шерра дIадоладу организационно-методически гIуланхаш. Цо култал а деш цу шерашка уттаю юртарча школашта дешаре плакаш, программаш, гIалгIай метта учебникаш, учебни пособеш. Цу хана эрсий алфавита ларда тIа хьаде лоархI гIалгIай метта алфавит. Комисси вIашагIъеллар, юкъата кулгалдеш проф. Н. Ф. Яковлев а волаш. Цунна юкъевахар И. А. Оздоев а. Цига эггара доккхагIа дакъа лаьцар цо эрсий алфавита ларда тIа вайнаьха алфавит оттадечен чIоагIдечен. Массане а къоабалдаь тIаийца из алфавит таханалцца вайнаьха метто леладеш да.

1938 шера деиз хьинар чIоагIа айдале къахьег И. А. Оздоева гIалгIай меттала школьни учебниккий автор хилларах тарра. ХIанз школашка Iомадеш дойча дийъ учебника автор ва из. Уж цо шийн цхьанне е соавтор волаш дакъа а лоацаш яздаь да.

1940 шера КПСС обкома школьни отдела инструктора балха хьожаву И. А. Оздоев. Из шу чакхдоалаш чIоагIие дехар а дийя Iилма-тохкама институте меттен литературан сектора заведующелла хьожаву из.

1941 шера СийлахьI - боккха Даймехка тIом хьайра. И. А. Оздоев ше дехар а дийя фронте вода. Ростове политруний лоаца курсаш чакхйоах цо. Цул тIехьагIа тIом беча аскаре хьожаву из батарея комиссаралла. 1946 шера Советски Эскарера демобилизаци а хиина цIавеначул тIехьагIа Казахстане хьехархоила балха вода из. 1957 шера гIалгIай метта специалист хиларах тарра цигара хьалвех И. А. Оздоев, хIаьта цу хана деиз Нохч-ГIалгIай Iилма - тохкама институте болх беш а ва.

Хьалхарча деношка дена дIаболабу Ибрахьима боккха Iилман, Iилма-педагогически болх. Хьинаре дакъа лоац цо гIалгIай метта учебникаш оттадеча, кхаь метта — эрсий-нохчий-гIалгIай словараш оттадеча. Кхыча Iилманхошца соавтор а волаш арахец цо терминологически словарь. 1961 шера цо кийъарчал доацдаш дакъа а лоацаш юха а арахец орфографически словарь. Цу хана боагIаш ба цун гIалгIай метта синтаксиса баь монографически тохкам. Из болх бар кандидатски диссертаци лаьрхIа дIачубеннар.

1964 шера диссертаце цо толаме защита яьчул тIехьагIа Грузински ССР Iилмай Академе языкознане института Iилман Совето массава раьза а волаш филологически Iилмай кандидата степень лу цунна.

Дукха статьяш язъю цо гIалгIай грамматика тайп - тайпарча проблемаех лаьца. Цар гIо ду гIалгIай метта синтаксис, морфологи, фонетика Iомаерашта. 1961 шера педучилищашта лаьрхIа учебник арахец И. А. Оздоева, хIаьта из массехаза арадаьннад. Iилманхочуни тохкамхочуни биографена къаьстта доархIаме хилар 1980 шу. Цу шера Москве «Эрсий мотт» яхача издательства И. А. Оздоев автор а волаш арахец боккха болх — «Эрсий - гIалгIай словарь». Из арадаларах йоккха событи хилар гIалгIай культурни вахаре. Из словарь Нохч-ГIалгIайчен юкъерчен лаккхерчен школай преподавателашта, студенташта, дешархошта, переводчикашта, непайоазок, радио, телевидене болхлошта лаьрхIа да. Эрсий - гIалгIай словарь эшаш да наксии меттай специалисташта.

Дукха шоа къахьегаш дIатеха Iаддаразкъий Ибрахьима гIалгIай йоазон мотт Iомабара, орфографи кийчдера, гIалгIай алфавит эргадоахаш тоадера. Творчески бувзамаш лоаттаду цо Москвай, Тбилисе, Нальчике, Махачкала, Орджоникидзе Iилманхошца.

ХIанз «ГIалгIай - эрсий словарь» оттадара болх беш ва Iаддаразкъий Ибрахьим. Балха тIера вала ха йоацаш ше воллане а, дукха общественни педагогически гIуланхаш ду цо. Дукхача шерашка института партийни организацена керте лаьттав из.

Нохч - ГIалгIай исторе, метта, литература Iилма - тохкама института меттай сектора заведующи волаш мах баь варгвоацаш доккха новкъостал даьд цо Iилман болхлоштеи аспиранташтеи цар теоретически кхетам лекхбара. Дукхача шерашка гIалгIай мотт хьехаш хиннав из Нохч - ГIалгIай пединституте. ХIанз а ва из толаме Iилмани Iилма - педагогически болх беш. Каст - каста Iилман докладаш еш а лекцеш ешаш а хул из хьехархой говзал лакхъеча республикански курсашка хьехархой аудиторена хьалхашка.

80 шу даьнна вале а, Iаддаразкъий Ибрахьим хьалхагIа а санна тIах аьнна, хьинар долаш ва. ХIамана вIалла а вицлуш вац, тамашийна дукха бу болх. Къонача Iилманхошта, хьаьнала къахьегаран общественни вахаре хьинаре дакъа лацаран боккха хьожам а хиина дIаэттав из.

И. А. Оздоева даьча гIулакхий доккха мах баьб. СССР Лакхехьарча Совета УказагIа «За доблестный труд» яха медаль еннай цунна. Цунна еннай «Ветеран труда» яха, фашистски Германи яла а яь Котало яьккха 40 шу дизара сийна арахийца медалаш. Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота.

О. ЧАПАНОВ,
филологически Iилмай кандидат.

СПОРТИВНИ НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕ

ХОАМАШ

Куйбышеве дIайолаеннай маIача нывла волейбольни командай вональни яхьаш. РСФСР-ра спартакиада чотих я уж.

Вай команда латт «Автомобилистел» ДЮСШ-ан спортсменех. Хьалхарча шин дийнахьа диъ ловзар хилар вай волейболисташа дакъа лоацаш. 3:1 счет йолаш эшабир цар Краснодарен Белгороден спортсменаш. Счет 3:0 йолаш котъяьлар вай команда волгоградцашца лайзача хана.

Ростовчашца счет 3:2 йолаш эшайир вай команда. На тIехххьара ловзар вай аьтгув боацаш чакхдаьннададе а, вай коллектива финале кхачарга дог даха йиш йолаш да.

* * *

Российски Федерацие «бIаьсти — гуйре» яха футбольни турнир дIайолаеннай кагирхошта юкъе. 1969 шерара болча вай спортсменаша счет 6:0 йолаш эшайир Астраханера «Волгарь». Счет 3:1 йолаш 1971 шерарча вай спортсменаша эшайир Пятигорскера «Машук».

Турнир дIахойодаш я.

* * *

ДIадодаш да республике могашал чIоагIъеш адара спортивни кIира. «Динамо» яхача стадионе адара яхьаш дIайихьар Ленински района 14 школашкара 480 дешархочо. ХIара классо 6 сачах латта команда оттайир. НаIигаш 1 километри кIаьнаш 2 километри удар.

Школашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар № 56 йолча юкъерча школа коллективо. Алапза далац, спортивни, физкультурни гIулакхаш дика оттадаьа цу школе хьехархочо Н. Ф. Стасенковс.

ШоллагIа моттиг яьккхар № 32 йолча школа командас. ХьаллагIа цу тайпара тоташ даьхацац цо. Гуш да, школе бокъонца теркам тIабахкийтаб спортивни балха.

КхоалагIа моттиг № 22 йолча школага кхаьчар.

НаIигаште юкъе эггара сиххагIа едар яахлагIча классе дешархо Ж. Багаева. КIаьнкашта юкъе толам баьккхар № 41 йолча школа дешархочо В. Дубинина. Яхьашка дакъа лаьцараш кастта юха арабовргба Ергитсоюзни адара ди дезде.

Т. СОКОЛОВА.

Йиц ма ялийта традицеш

Хоэлуши тоалуши йоагIа Малгобек. Город кхы а йоккхагIа хургьа хьатIадоагIача шерашка. Нах дуктагIа ме хул йоккхагIа терко тIаяхийта еза социально-культурни, спортивни гIишлонаши майдаши хьалра. Мишта латт цу тайпара гIулакх городе?

Малгобеке стадион йолаш я. Аля дезаш да, городе даI маре йоаца спортивни гIишло ца йолга. Дицденнаца цигарча нека 10 — 15 шу хьалха мишта санъердаме хулар уххала. Тайп-тайпарча спортивни яхьашта вIашагIбетталора уххаза спортсменаши дарта хьажа баьхкараши.

Городе дика футбольни, волейбольни, теннисни командаш яр. Каст-каста го йиш яр стадионе цу хана парте горкома а горисполкома а болхлой.

Республике дика йоаш яр Малгобекера футбольни команда. Городерча шоай новкъосташта тIехьабусаш бацар юлеухача юрташкара футболисташ. Къаьстта дика команда яр Инарнъе. Йоккха спортивни говзал гойтар С. Картоева, М. Котиева, Г. Янднева, С. Котиева, кхьчар. СоагIанча а Долаков а яр дика футбольни коллективаш.

ХIанз ма дагтара гIертача а цхьа футбольни команда вIашагIтоха магац районе. № 19 йолча юкъерча школе физкультура хьехаш волча хьехархочо А. Алиева йоах:

— ВIашагIтоха еза треперсии совет, къонахарна спортивни болх дикагIа береболаш.

Бакъва из. Даьсса хабараш а ца дуцаш, болх бе беза. Дика спортивни масал лаха гаьна вахa a везац. Из да № 18 йолча юкъерча школе. Укказа болх беш волча хьехархочо И. Федюшкина тайп-тайпара ха йолча берий футбольни командаш вIашагIтехай. Районе а республике а толамаш доах цар. «Факел» яха берий коллектива вIашагIтехай Р. Хидирова. Районе чех хулача яхьашка дакъа лоацаш хул А. Гандалоева, З. Батыжева хьехаш йола № 19, № 7 йолча юкъерча школай дешархой. Вайна гучча бесса, спортивни болх школашка кIеэиг-дукха бу.

Безам хилча, дукха хIама хьаде йиш я «Ленина байракх» яхача гIалето хьонаьль приз яккхара хIара шера волейбольни яхьаш хул Малгобеке. Бокъонца дола цIей хул цох спорт сваращта. Укказа дакъа лоацаш хул производствени коллективай, организацей, школай волейбольни командаш.

Массанахьа цо дукха ба Малгобеке шахматисташ а. ДIадахача Iай киижкачи учебникашш дохка тика кхычахьа дIачу а йихьа, мукъадаьннача цIагIа шахмати клуб ергьа, аьнна, кхьмаьл арадаьлар городе. Цхь бокъна кхаь хиввабар наха. Шахматисташ кIеэнга бан

городе, царна юкъе разрядникаш а болаш.

Цу цIагIа еш йола ремонт йистеяларга хьежаш бар берригаш а. Кхы дикагIа футклуб гаьна а яц, доалдаха шин школа а я. Дийнахьа дешархой хургба клубе доал деш, сарахьа баххара чубаьхкан болхлой боагIергба...

Эрна хилар наха даьха дог. Клуб хургьа яьхача цIагIа технически библиотека хьайнйллар. Къамаьл дац, библиотека а чIоагIа эшаш я. цхьабакъда, шахматни клуб а новнъацар. ХIаьта хIанзарчоа шахматех йола яхьаш культура ЦIагIа хул. Цигъа коридора чу оттаду истолаш, цигъа — фойе. Цу тайпарча наькъаца шахматистий говзал ланхьлургъа аьлча бакъдац.

Геттара юхадаьлнад Малгобеке яйгача атлетиках дола вIашагIкхетараш. Кхувсабалар а адар а диценнад. Сагах вIалла спортсмен хургвеце а, эшаш ма дий ва могашала, дегI чIоагIдара, даварашта профилактика яра, дикагIа къахьегара. «Дика спортсмен — дика болхло» яха кица хезадац-те уххала?

Дика чакхьовл районе кIалтохарах датара яхьаш. Укказа тренера Батырова хьалхехьа СССР спорта мастери 10 кандидати. Цхьабакъда, тренировкаш е. спортивни говзал лакхъе моттиг эсала я.

Миччахьа а спорта гIуллакхаш дикагIа дIадолх моттигерча школашка спортивни, физкультурни болх лакхача боарам тIа хилча. Мишта дувцаргна цу боарамах, нагахьа санна № 3 йолча школа спортзал йIаьххача хана уйнаш деха лаьтта хилча. Дукха хьинар озргацагIдаьнихар уххазарча директора А. Березенкова спортзал меттайоалае гIерташ.

Аьа дезаш да, мек де нах Iомабар Iаьльнате лоархIаме долга. ГТО нормаш дIаяла йиш яц нек де ца ховча сага. ХIаьта Малгобеке таро яц из де. Ши Iам ба городе, бакъда, шакке а лучча йиш йоацаш бIеха ба. Гурахьа а Iай а больница хьалйизза могаш доаца бераш хул. Дешара тIехьадус уж. Из хургдацар укказ доллара болх лерттIа лелаборе.

Малгобеке еррига городa вына хьайнаь цхьа спортзал яц. Мишта кхетаде дезаш да из? ХIанз-м юрташка а ма йоI спортивни комплексаш. Саго кхац Малгобеке олимпийски гIишлонаш хьадъе. Городе, юрташка бахача наха тоъаргйолаш цхьа спортзал а кхоачам ба.

Малгобека спортивни традицеш меттаоттае еза. Дукха дуларгна вына хеталу цу хьакъехьа НГДУ, УБР, ВГПЗ кулгалхошта. Совхозий кулгалхой а кхтара латта йиш яц из сзина лоархIаме долча деша. Горкомо а горисполкомо а лаха деза наьха социально - бытовой гIулакхаш тоадергдола наькъаш.

М. КАРТОЕВ.

ДОГIА А НОВКЪА ХИЛАНЗАР

Сентябре хьалхарча деношка Малгобеке Серго цIерагIча стадионе шахматех, волейболах, футболах хьаьш дIаяхье лаьрхIадар.

Къахьегама коллективаши № 18 йолча школа футболисташи бар хьашка дакъа лоацаш.

Эггара хьалха ловзе арабелар Инаркъерча юрта Совета командеи № 18 школа коллектиеи. Счет 3:2 йолаш котъяьлар Инаркъера спортсменаш. Цул тIехьагIа МУТТ-а футболисташа эшабир «Алханчуртский» совхозе спортсменаш.

Аэфинапе лайзар транспортникаши маккадаьттахойи. Укказе а МУТТ котъяьлар.

ЧIоагIа тешача догIо ерригa хьаш совцайир. Йистелазе

йисар шахматни, волейболни турнираш.

Цхьабакъда, футбольни финал хилар. МУТТ-а футболисташ шоай хур дир Инаркъера команде эшаа гIерташ. 4 бургаш чутеэар цар юртарча спортсмений маларашка, хIаьта шоаш 6 чуяьлийтар. ЧIоагIа теркам тIаэза хьаш мага тоам беш чекхьяьлар.

А. ЯНДИЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Белорусски ССР профтехобразование художественни коллективай выступлени.
8.55 — «Художникех доал дувцараш». РСФСР халкъе художники В. Загонек.
9.25 — «Карта тIера город». Художественни телефильм. 4-гIа сери.
10.40 — «Кхерам бойца белаш».
11.10 — СССР-ера болгарски художественни кхоллама фестиваль.
12.10 — «Дезаш школе». Тележурнал.
12.40 — «Музыкан поэзия».
13.10 — г. Брянски йилла 1000 шу дизарга. «Дийна дагалоаттам» яха документальни телефильм.
13.45 — «СелаIад» яхача халкъа кхоллам йолча телепрограммай VI-гIа Дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Со иллана воI а ва, дика иллин оалзачун вийнй воI а ва» (Португали).
14.15 — Кхоана — хьун болхлой Ди. Хьуни, целлюлозно-бумажни кьучакхйоахачи промышленноста министра М. И. Бусыгина къамаьл.
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — «Кутузов». Художественни фильм (1943).
16.30 — «Кердадараш».
16.40 — Политически обозревателa А. З. Иващенкой къамаьл.
17.10 — «Дийнача хIинай дунен тIа».
18.10 — «Содружество». Тележурнал.
18.40 — «Кердадараш».
18.45 — «Хи пела». Художественни телефильм. 1-гIа, 2-гIа сераш. Перерыв йолча хана (19.50) — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
21.00 — «Ха».
21.35 — Хоккейх йола дунен халкъашта юкъера вIашагIкхетар. ЧССР сборни — СССР сборни. 2-гIа 3-гIа ханаш. Чехословакера передача.
22.55 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
23.10 — Баскетболах йола Европа чемпионат. Кхалнаш. Финальни группа командай матч. Италера передача.
23.30 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Могаш хила безам бале».
8.30 — «Вай беш».
9.00 — «Iуйранара почта» яха музыкальни передача.
9.30 — Хьун болхлой Денга. Документальни фильмаш: «Заповедь», «Днепропетровскдрев» яхача объединене балха моттигашта из аттестаци», «Усть-Илимски леспромышленний комплекс».
10.05 — «Арам Хачатурян — художник, гражданин» яхача 4-сери йолча документальни телефильма премьера. 1-гIа сери (Ереван).
11.10 — Ставропольски телевидене программа.
12.25 — В. Врублевская. «Кафедра». Телеспектакль.
14.45 — «Путешественникий клуб».
15.45 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени».
16.00 — Илли ала Дике бераш (Нидерландаш).
16.25 — Мультфильмаш. «Дика доле хьешалгIо», «Вай къоалам».
16.57 — «Нохч-ГIалгIайчен кIира».
17.05 — Хьун болхлой Денга. «Iалам деттагIий клуб».
17.35 — Фильм.
17.40 — Коммунисташца гIа кийсбом. ТIемен къахьегамен ветеранаца Г. П. Турапиналаь магирхой вIашагIкхетар.
18.05 — «Малхага бута ши миллиметр». Грознески телевидене студе телефильм.
18.15 — «Объектива бехк бу».
18.30 — «Атеист» (нохчий меттала).
18.45 — «Массанашта йола стадион».
19.15 — «Могашал».
20.00 — «Бийса даьгъаал кийла шун, бераш!».
20.15 — «Халкъа мукъамаш».
20.30 — Мотоспортех йола Европа чемпионат. ЧССР-ера передача.

21.00 — «Ха».
21.35 — «Оарц дале ши ди». Художественни фильм.

15 СЕНТЯБРЬ
ХЬУН БОЛХЛОЙ ДИ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Хьун болхлой Ди. «Хьу тед — шолхаш... ДIакхаца» яха документальни телефильм.
9.05 — М. Глинка. — Листанизза йола соната.
9.20 — «Спортлото». 37-гIа тираж.
9.30 — «Тургапе».
10.00 — «Советски Союза гIуллакх ду эзI».
11.00 — «Могашал». Алма-Атера передача.
11.45 — «Iуйранара почта» яха музыкальни передача.
12.15 — «Советски лаьттера вIашагIкхетараш».
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Музыкальни кисаш».
14.00 — Фильм — берашта. «ДоттагIилен гIайре» (Финлянди).
14.45 — Баскетболах йола Европа чемпионат. Кхалнах. Финальни группа командай матч.
15.25 — «Путешественникий клуб».
16.25 — «Кердадараш».
16.30 — Мультфильмаш.
16.35 — Тахан — хьун болхлой Ди. Дагье лоацаш ю СССР хьун боахама Госкомитета председатель А. И. Зверев.
17.15 — Хьун болхлой заламех дола концерт.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера передача».
18.45 — Уральски Пачхьалкхен эрсий халкъа хорей концерт.
19.45 — «Кердадараш».
19.55 — «Володя воккха ва, Володя зIамига ва» яхача художественни телефильма премьера. А. П. Чехова дувцарий мукъамех.
21.00 — «Ха».
21.35 — Футбольни обозрени.
22.05 — «Аз хьеца Iодика юецаш» яхача музыкальни телефильма премьера. Дакъа лоацаш ба Латышски ССР артист Р. Паулси В. Леонтьеви (Рига).
22.35 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка а дIаоттаI».
8.15 — «Санъердаме мотташ». Владимирски областера Кольчугино яхача городера берий бешамаша кхоаьчар выступлени.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Эрсий метта къамаьл».
9.30 — «ЛаьрхкIа йола цеха. Документальни телефильм.
9.55 — «Арам Хачатурян — художник, гражданин» яхача документальни телефильма премьера. 2-гIа сери.
11.00 — «ВIаргашта гушдар — теша халадар».
12.00 — Мультфильм.
12.20 — Кинопанорама.
13.50 — «Дебют». «Сентим («ЦIей») яхача халкъа музыка ансамбла выступлени.
14.15 — «9-гIа студи». Ведущи — В. С. Зорин.
15.15 — Итальянски Сопротивлене ветеранаш Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветеранашца вIашагIкхетар - концерт.
16.00 — «Эхь». Художественни телефильм. 3-гIа сери.
17.30 — «Игорь Фиару» яхача документальни телефильма премьера.
17.55 — Мотоспортах йола Европа чемпионат. ЧССР-ера передача.
18.30 — «Лахемаера музыкаш». Таллинера передача.
18.45 — Зоологически дневник.
19.05 — Художественни гимнастиках йола СССР чемпионат.
20.00 — «Бийса даьгъаал хойла шун, бераш!».
20.15 — «Хьун метеостанци». Iилма-довзийтара фильм.
20.25 — «СелаIад» яхача халкъа кхоламех йолча телепрограммай VI-гIа дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Фольклора карта» (Польша).
21.00 — «Ха».
21.35 — «Сийна лоам». Художественни фильм.

РАДИО

14 СЕНТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» яхача республикански газета обзор.
8.23 — «Сердало» яхача республикански газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.35 — «Ца йойтаи сиза чуэша совнаш» (нохчий меттала).
10.15 — «Вай лоалахой балха» (гIалгIай меттала).
10.30 — «Реклама» (эрсий меттала).
11.00 — «Къонал» (эрсий меттала).
11.30 — Литературни Нохч-ГIалгIайче (эрсий меттала).
12.40 — Концерт (гIалгIай меттала).
13.00 — Парторганизацешира отчеташ а хоржамаш а (нохчий меттала).
15.15 — Юрта боахама къахьегамхошта йола эшарий программа (эрсий меттала).
16.00 — «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал (эрсий меттала).
17.15 — «Ашарий почта» (гIалгIай меттала).

УКВ

17.00 — «Юность» яхача радиостанца «Поэтически клуб» яха сайранара программа.
18.00 — «Талантий дукха бесаш» яхача циклацара.

15 СЕНТЯБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» яхача республикански газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» яхача республикански газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
7.35 — Хоамаш. Хоттам (эрсий меттала).
8.25 — «Шоана дукхезе эшараш» (эрсий меттала).
11.20 — Хьун болхлой Денна хетаь дезача ден программа (эрсий меттала).
15.15 — Къахьегамга хьежна сийле я (нохчий меттала).
16.00 — «Школьни глобус» (эрсий меттала).
16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — Иллеца доттагIал дараьшта дола концерт (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — Шнейдер. Краеведача Вавильски гIала чу эшарий экскурсе яр.
19.00 — Йиша ялаш.

Хоттам

Тахан республике гIоллен Грозни моркаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догIа а долаш, малхбоселера секунде 3—8 метр чIогIа мух а хьекхаш хилан йогIа температура республике 19—24, Грозне 23—24 градус йовхаш хилан тарлу. Кхоанен ломмен моркаш а йолаш, кхоана догIа а дехкан, тайп-тайпанчу секунде 3—7 метр чIогIа мух а хьекхаш хилан йогIа температура буьйсана 11—16, дийнахь 19—24 градус йовхаш йолаш хилан тарлу.

Метеостанци.

МАЛАРА ДУХЬАЛА—ПИРА КЪОВСАМ

ЗУЛАМЕ СОЦАМ

1985 шера августе Назрановски прокуратуро района предприятешка, организацешка маларцен алкоголизмацен лоаттабеча къовсамах дола законодательство мишта кхоачашду хьожаш тохкам бича гучадаьлар, цу социальни зуламца районе лерттIа къовсам ца лелабеш.

1985 шера 21 июне № 265 а йолаш Назрановски райисполкомо яьча решенегIа районе чхьегIараш - къаракъаш дохка мукъабеннаб продовольственни 20 тиканеи общественни кхачан 5 предприятенеи. Царех 6 продовольственни тикеи, 2 кафеи, 1 ресторани город Назране я. Цу решенегIа корта бохо маларш дохка мукъабеннаб духьъал «Вайнах», «Лагмаллая» яхача кафешка, № 4 йолча тика тIа. Уж торгови предприятеш городa юкъе, вIаши 30—50 метр мара гаьна йоацаш яда.

Тикашка корта бохо маларш дохкаш йоаккха ха йIаьхьъй 19 сахьат даьлча деиз уш дIакъовлалца, вешта аьлча 20—21 сахьат даьлалца.

Корта бохо маларш дохкаш йола г. Назранера 9-гIа продовольственни тика «Электроинструмент» яхача завода а заводерен трикотажни фабрикерен болхлойи гIуллакхера нахи чуIеш йолча общежитена а лаьла я.

Корта бохо маларш дохкаш йола тика хьалдагIа цаI мара ца хиннача Экажьконгий-Юрта хIанз ниъ яьй, хIаьта № 39 йола тика № 1 йолча школана юкхе я, № 43 яр — трикотажни цеха лаьла я.

Партен правительствай соцамаш теркал а ца деш, райисполкомо, корта бохо маларш дохкаш йола точкаш геттара кIеэнгье еза метте, № 265 йолча шийй решенеца Назрановски райпо правлени декхаржйла яьй 1987 шерага кхачалехьа лаьрххIа чхьагIар - къаракъ дохка 4 тика яхь а хьаелла, хIаьта 1990 шерага кхачалехьа цу тайпара тикаш района ерригача юрташка хьеллара болх чакхбаккха.

Маларцен алкоголизмацеи къовсам лоаттабара райисполкоме вIашагIъеллача комиссе лерттIа кхоачашдац цу гIулакха шийна тIадехка декхараш, балха цIан яц, оттадаь комиссе заседаней протоколаш дац, цулухьа заседанеш вIалла яьйна а ха йиш йолаш дац.

Мах беча гел дукхача точкашта корта бохо малар дохка мукъабаланза баргбоацаш фу хиннад цига аьнна шийга хаьттача, комиссе председателa Х. Я. Тимурзиевас жоп делар:

— Района бюджетна плян кхоачашъяьрг лархIац, нагахьа санна мах беча организацеша плян кхоачаш ца йой. ХIаьта чхьагIар - къаракъ дохкаш ца хилча плана из кхоачашъе магац.

Из миччa бесса дале а, статистикага хьажа безар райисполкома белхлой. Алхха 1985 шера хьалхарча 6 бетта вехa а волаш общественни моттигашка варах, сага сий доадеш эзделца доацеи гIулакхаш леладарах Назрановски РОВД воалдаве 193 саг.

Вехa а волаш транспортни средствaш лехкаш гучавьяна 35 водитель бехктохкаме хаьн. Наркологически кабинете дарба де дезаш дукха нах ба.

Маларцен алкоголизмацен къовсам мела лоаттабу района предприятешка. «Электроинструмент» яхача заводе хIанз а яц цу гIулакха вIашагIъелла комисси.

Масала, цхьаннахьа общественна пайдана къа ца хьегаш хиина Iаьлий - Юртара Х. Л. Оздоев хаддаьза корта бохо малар мелаш хиннав, мишта мелла веха а волаш, укх шера 27 январе сар вийнав цо.

Алкоголизмана духьалара пропагандаца дувзаденна районе чакхдоаха гIулакхаш таханарча хана дIадехарашка хьекхна дац.

М. ХАМАТХАНОВ,
Назрановски района прокурора помощник.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохкама секретара — 2-84-88; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-84-75; кехатий — 2-65-64, корректорски — 2-88-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-45-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-84-75; писем — 2-65-64; корректорская — 2-88-88.

Газет арадуьйла шинарей, ерен, шоаттен денош

СФ05257) «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4183.